

Kognitívno-neuropsychologický prístup k diagnostike neurogénnych jazykových deficitov

Zsolt Cséfalvay
Katedra logopédie UK
Bratislava, 2010
csefalvay@chello.sk

Cieľ prezentácie

- „theory based“ prístup v **diagnostike** a terapii v afaziológii
- kognitívno-neuropsychologický (KN) koncept jazykových procesov
- klinická aplikácia: PhDr. M. Košťálová

Teoretické východiska KN

(a) modularita

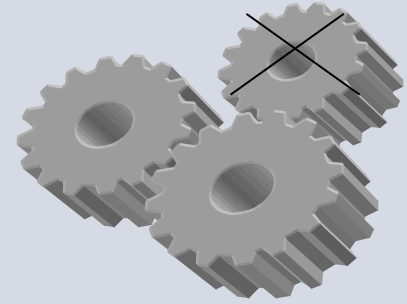
- **kognitívne procesy** dospelého človeka sú rozdelené do viacerých samostatne fungujúcich, **funkčne nezávislých** jednotiek: **modulov**
- takéto moduly tvoria komponenty rôznych jazykových procesov

Teoretické východiska KN

(b) univerzalita

- štruktúra kognitívnej funkcie je u každého človeka **univerzálna**
- medzi jednotlivcami **neexistujú** **signifikantné** individuálne variácie.

Teoretické východiska KN

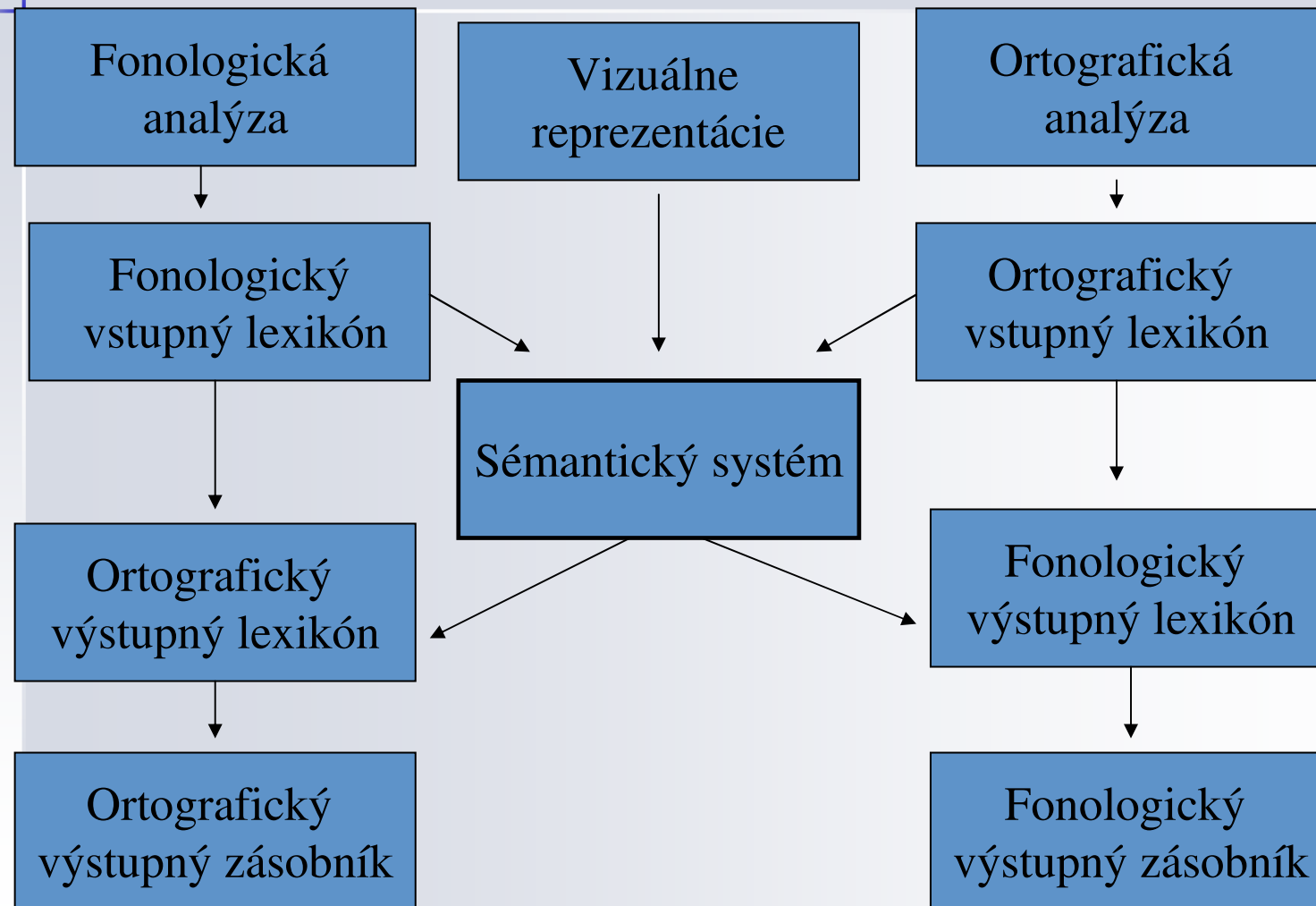

(c) pri mozgovej patológii

- z pôvodného systému modulov sa „vyradí“ narušený modul, pričom už nový komponent **nevzniká**
- narušia sa len **niektoré operácie**

KN model jazykových procesov

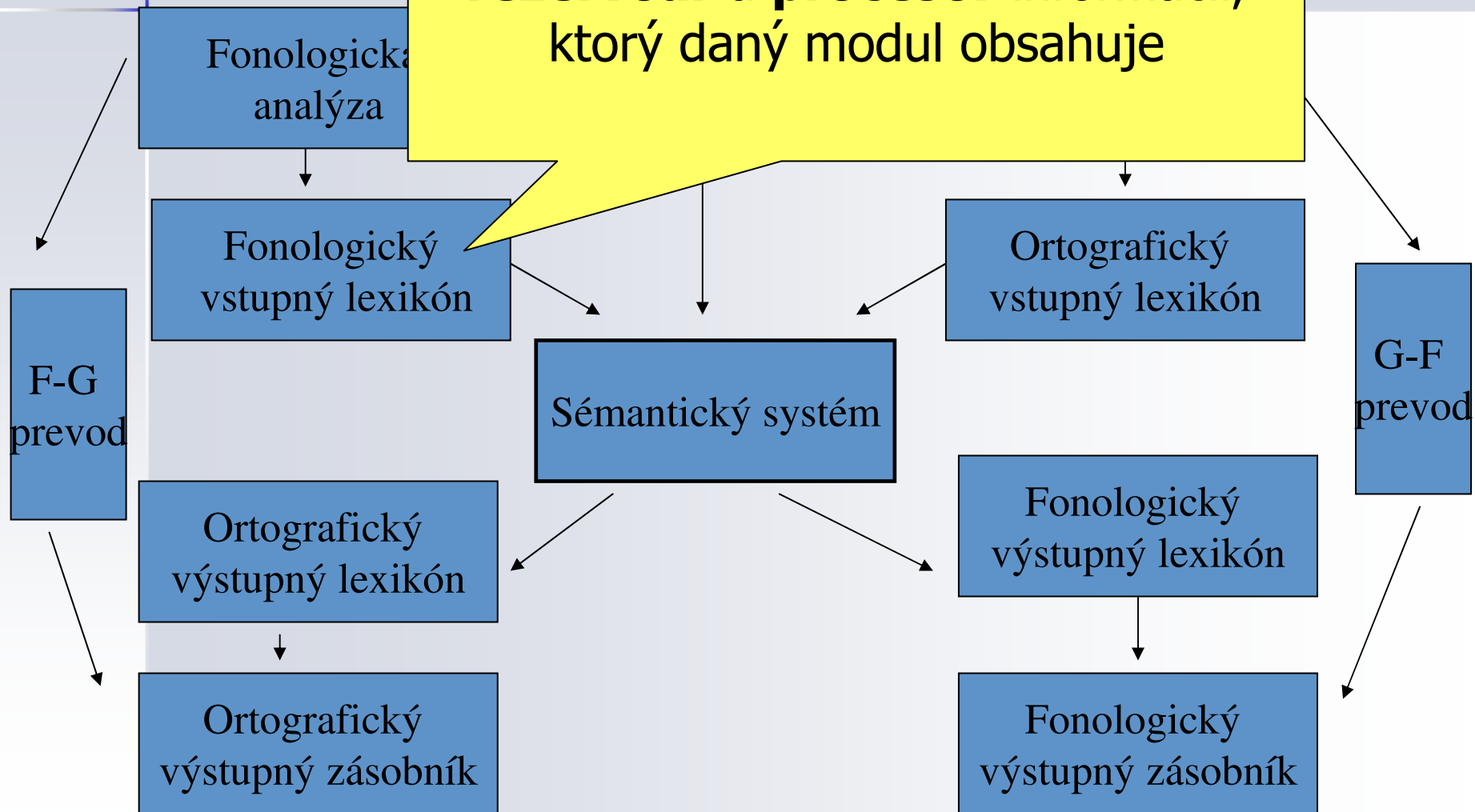
(podľa Ellisa, Younga, 1988)

KN model jazykových procesov

(podľa E...

Modul:
rezervoár a procesor informácií,
ktorý daný modul obsahuje

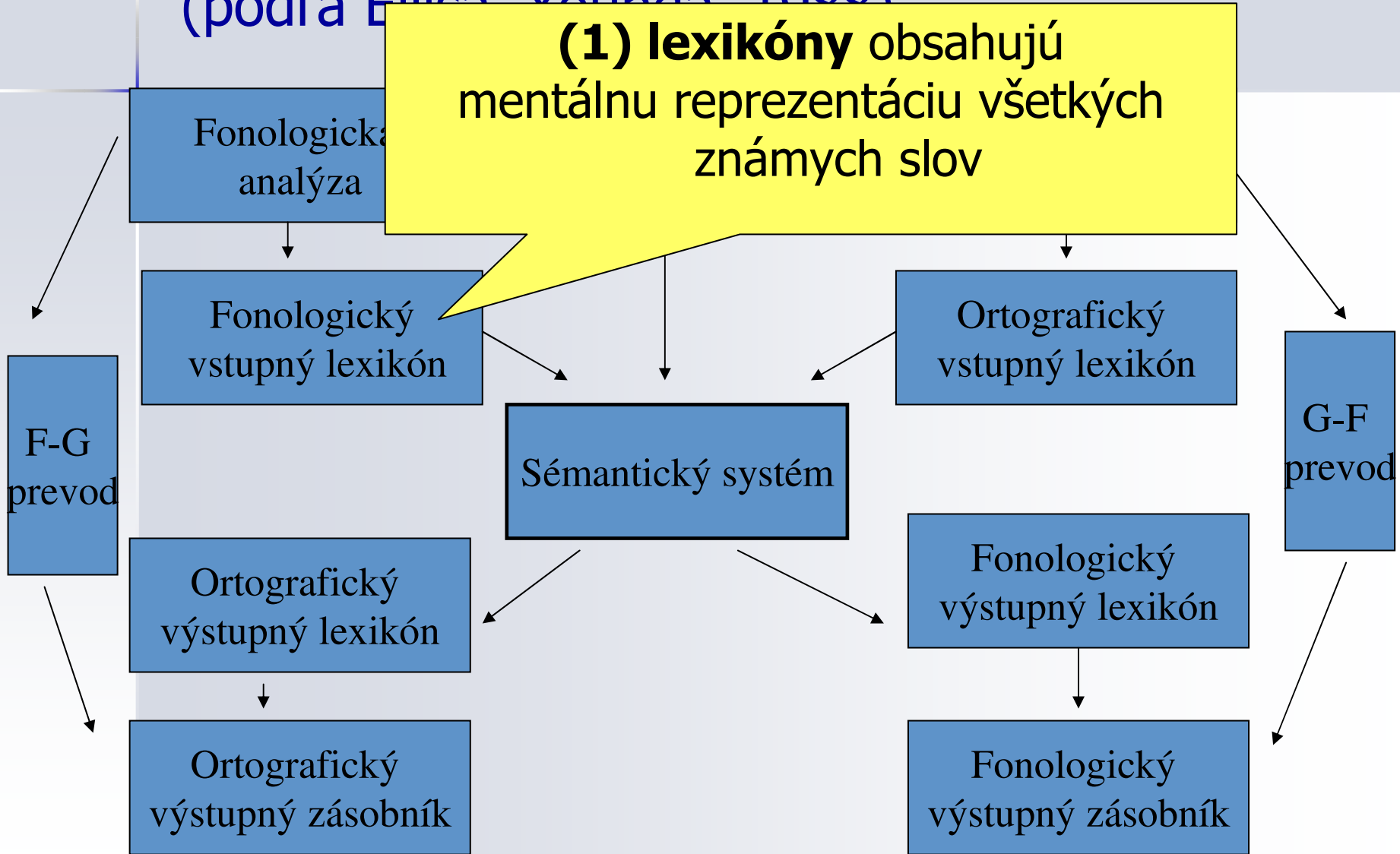

KN model jazykových procesov

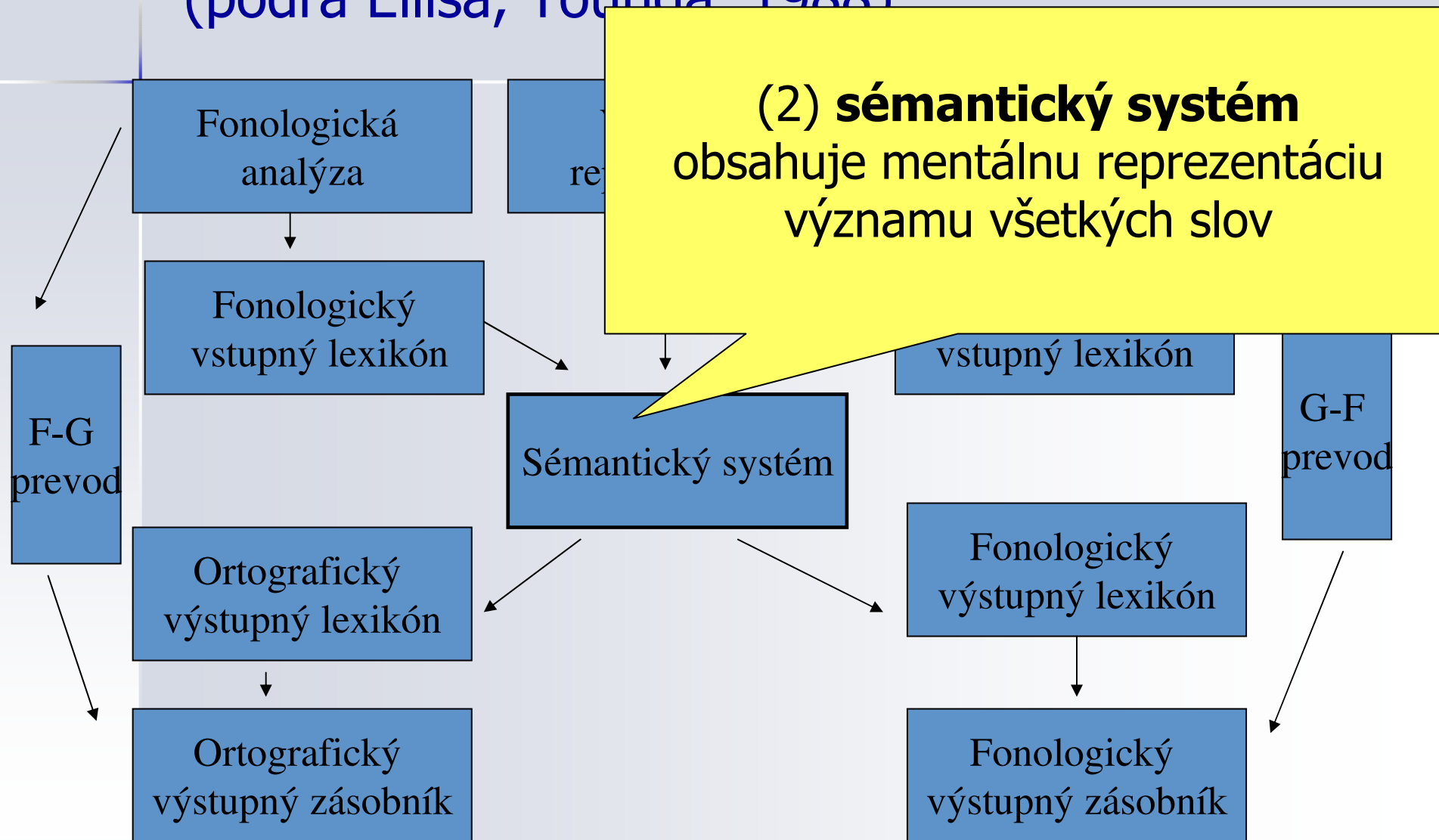
(podľa Ellis, Younga, 1988)

(1) lexikálny obsahujú

(1) lexikóny obsahujú
mentálnu reprezentáciu všetkých
známych slov

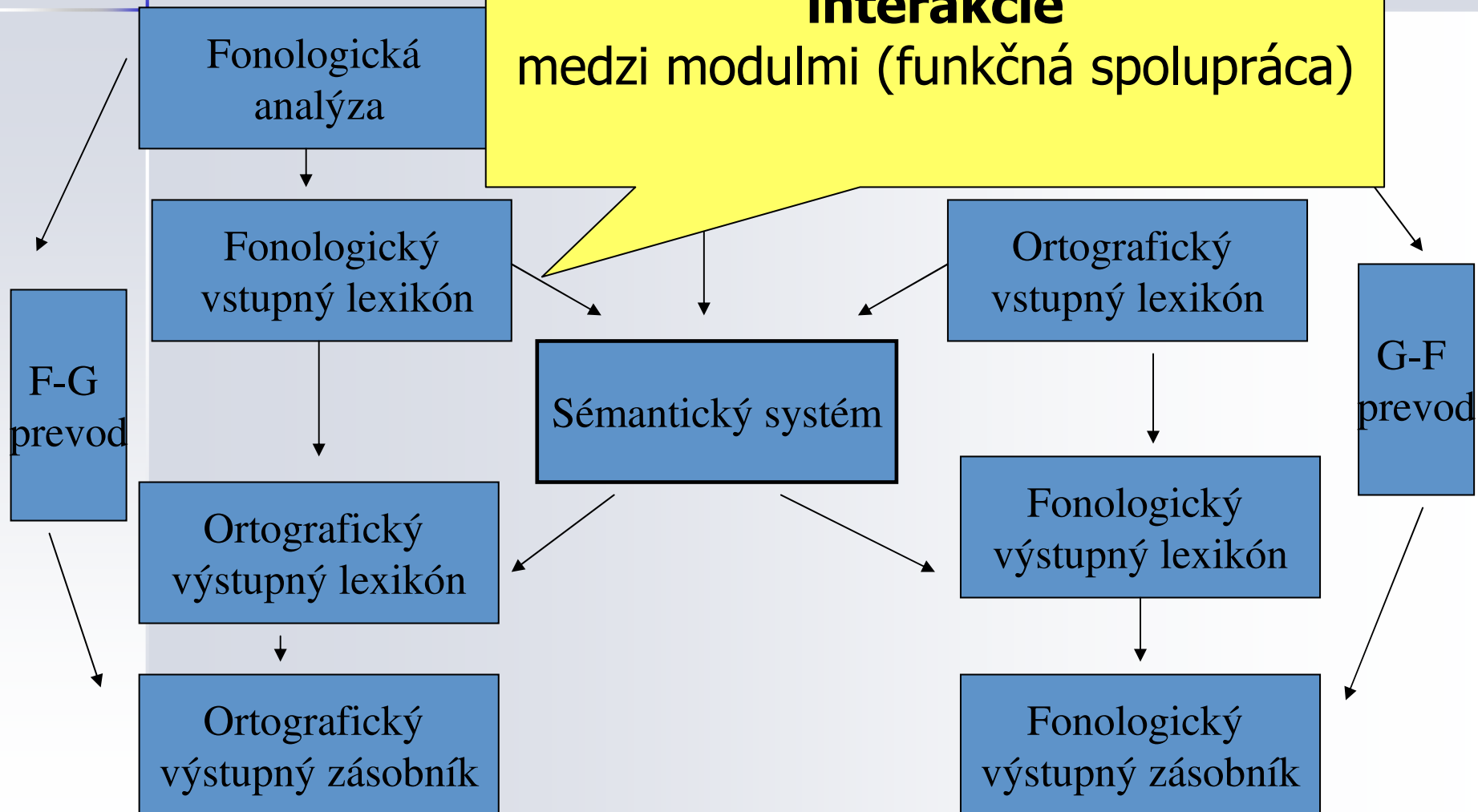
KN model jazykových procesov (podľa Ellisa, Younga 1988)

KN model jazykových procesov
(podľa Ellis)

Šípky reprezentujú

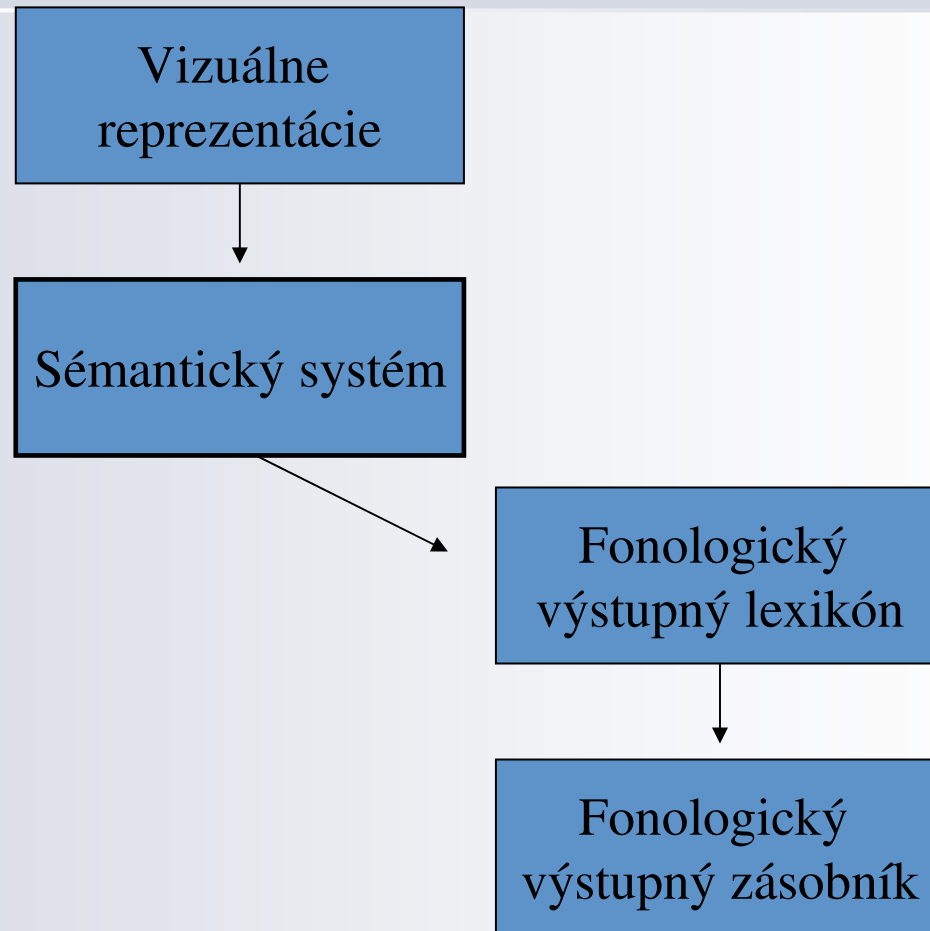
Šípky reprezentujú
interakcie
medzi modulmi (funkčná spolupráca)

KN model vysvetľuje napr. ako prebieha

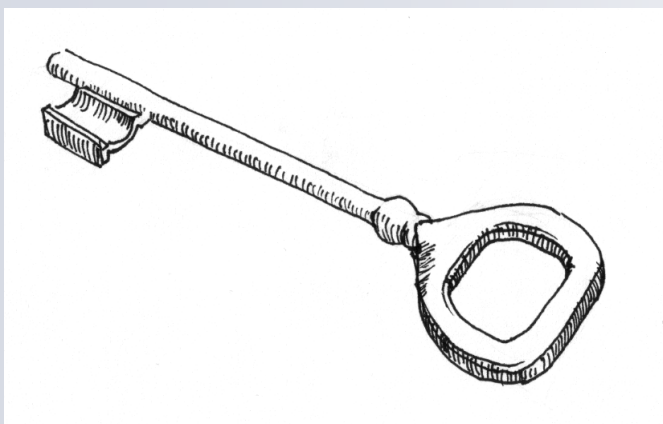
- pomenovanie (lexikálne vyhľadávanie)
- porozumenie slovám
- čítanie slov
- písanie slov

KN model jazykových procesov: **pomenovanie obrázkov** (oral naming)

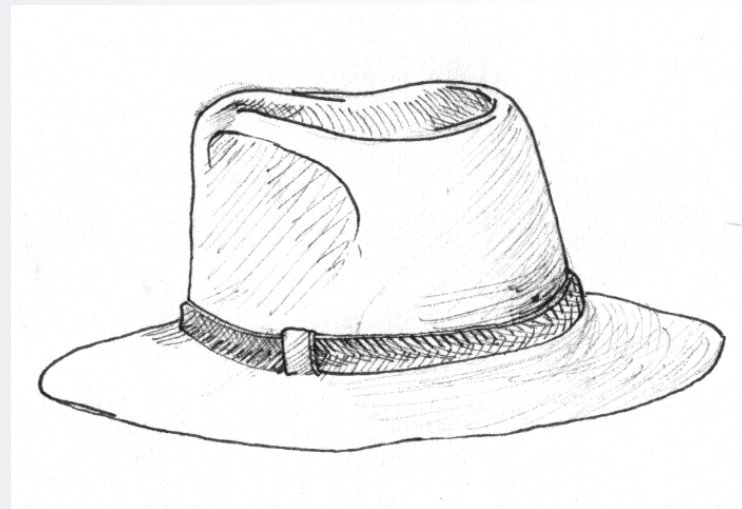
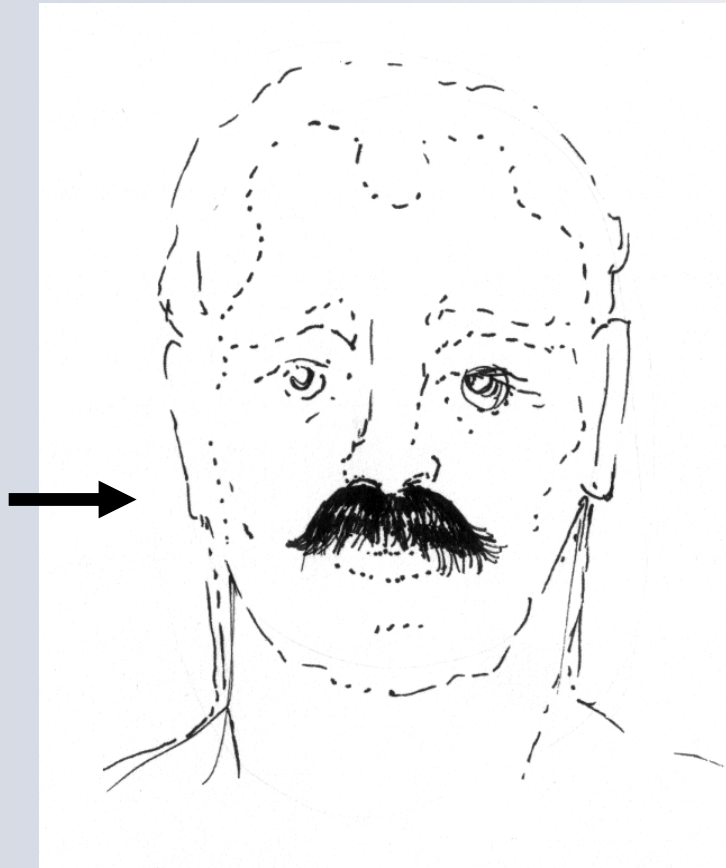

Výšetrenie pomenovania obrázkov

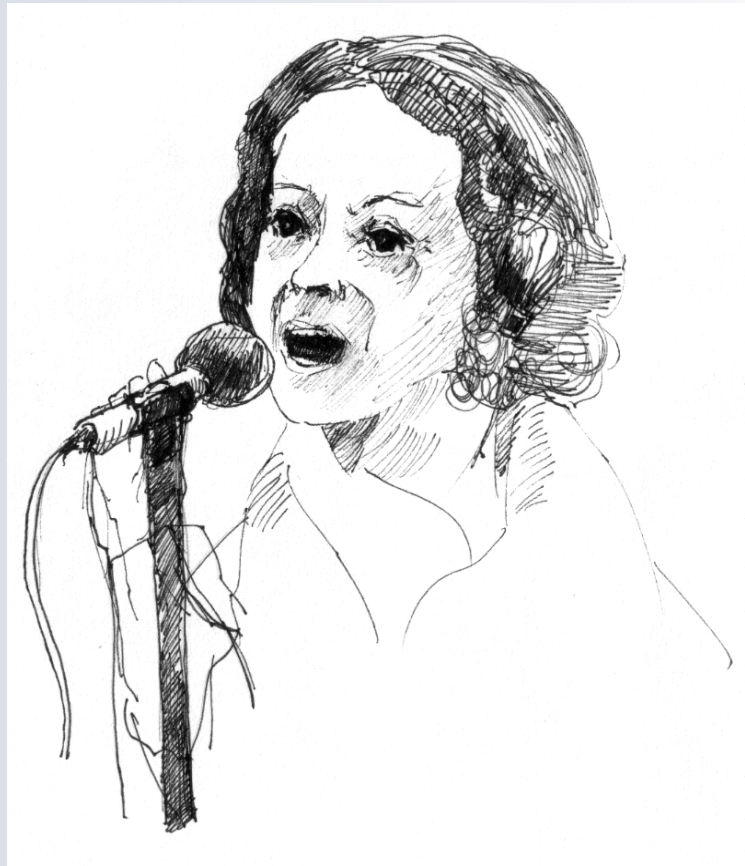
- **Pomenovanie obrázkov**
- **Podstatné mená a slovesá**
- **Frekvencia výskytu slov, dĺžka slov**
- **chýba: vek osvojenia si slov (AofA)**

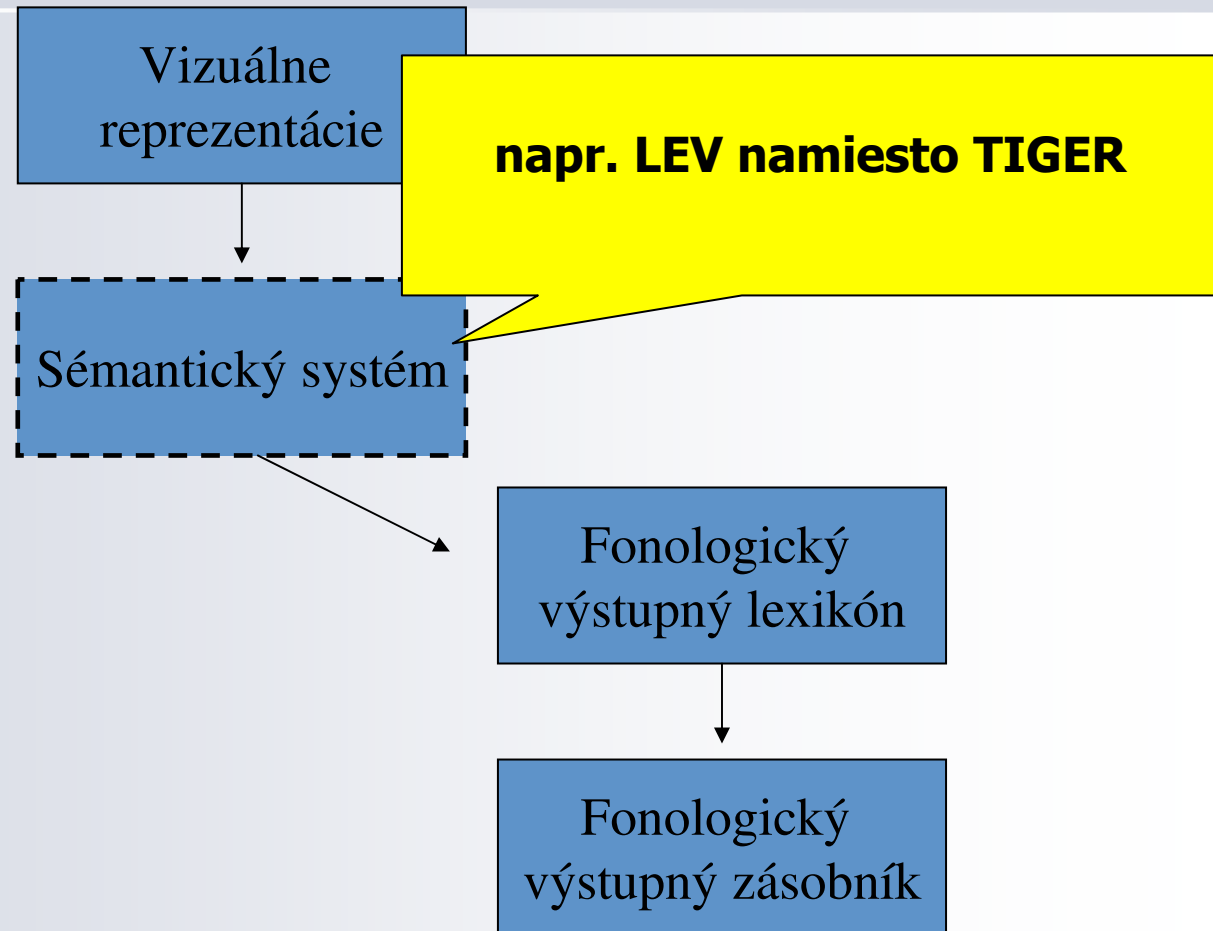
Vyšetrenie pomenovania (podstatné mená)

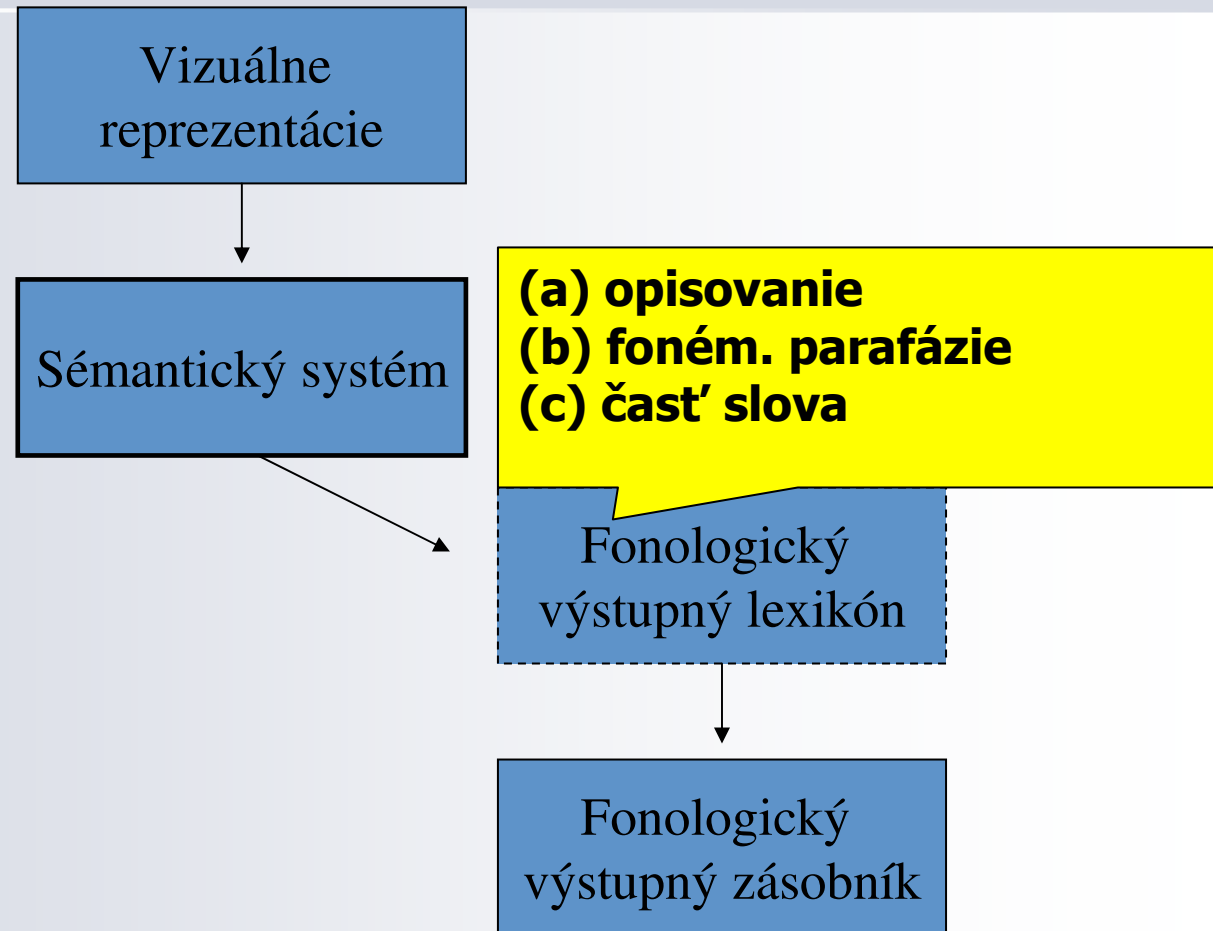
Vyšetrenie pomenovania (slovesá)

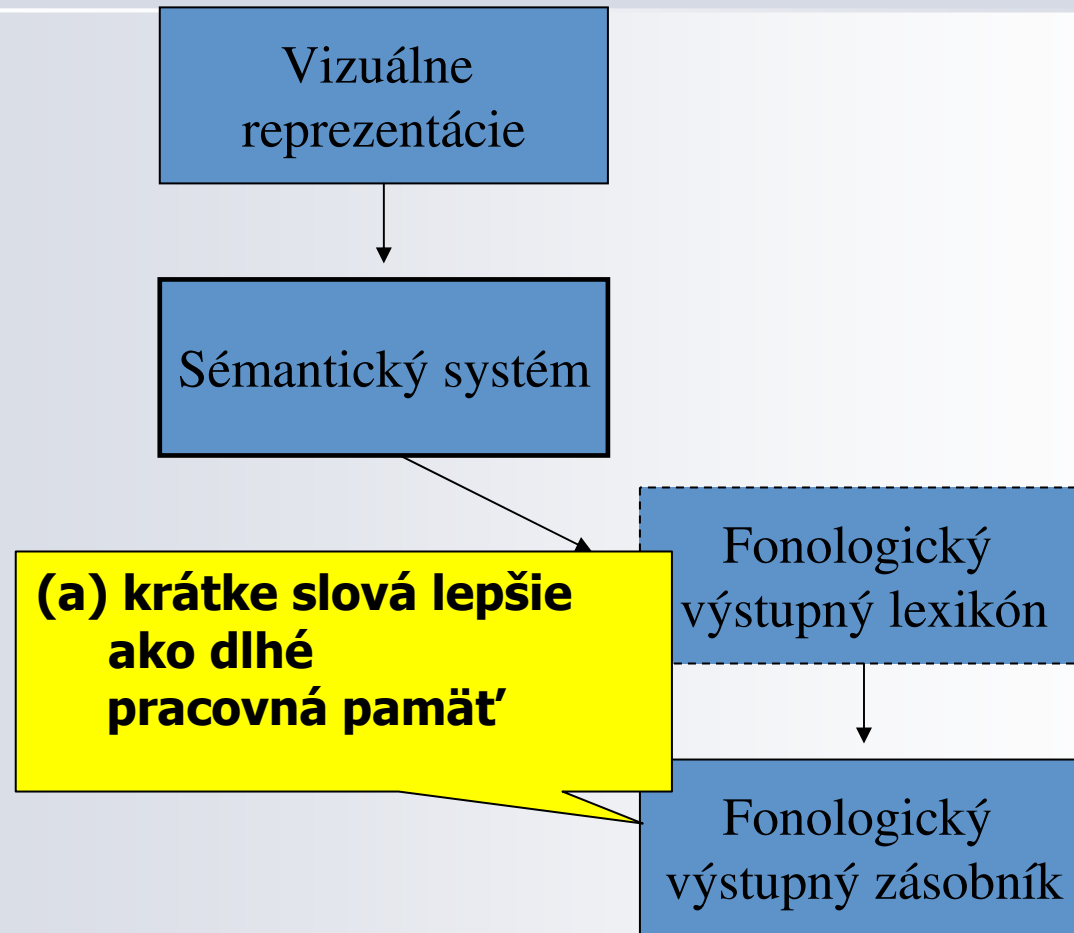
Kvalitatívna analýza chýb pri pomenovaní obrázkov

Kvalitatívna analýza chýb pri pomenovaní

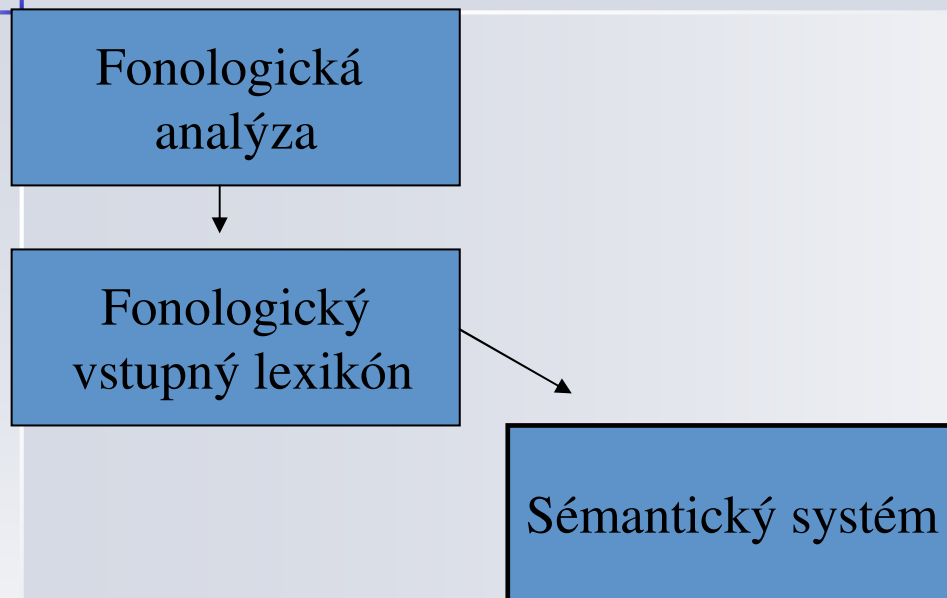

Kvalitatívna analýza chýb pri pomenovaní

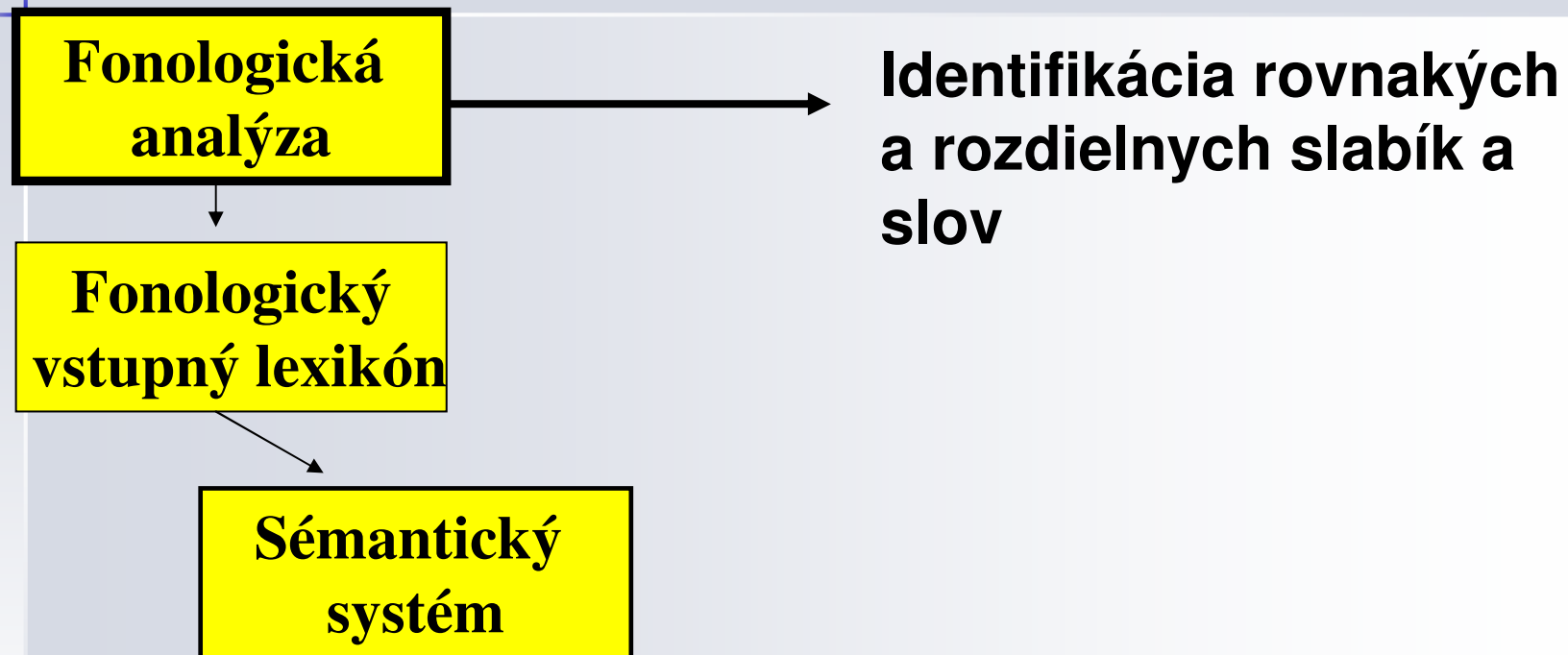

KN model jazykových procesov:

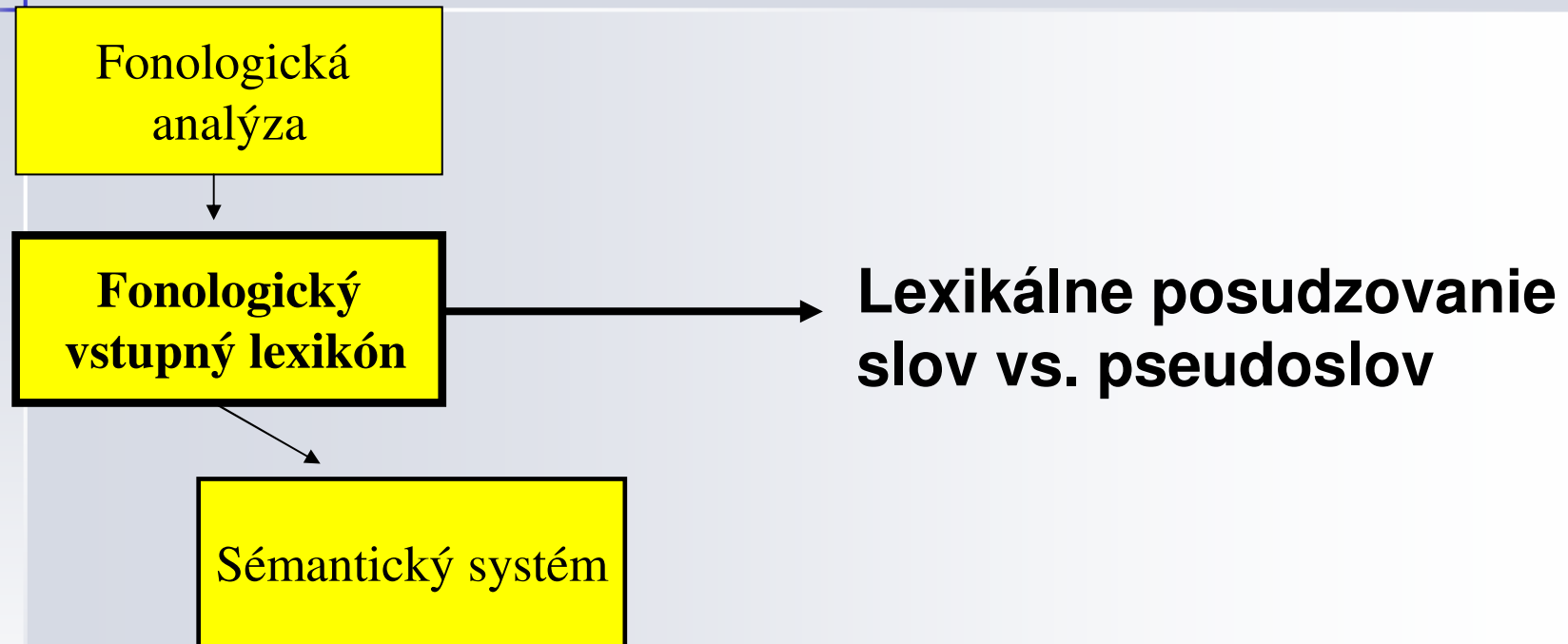
porozumenie slovám (auditory comprehension)

Vyšetrenie porozumenia počutej reči (úroveň izolovaných slov)

Vyšetrenie porozumenia počutej reči (úroveň izolovaných slov)

Výšetrenie porozumenia počutej reči (úroveň izolovaných slov)

Fonologická
analýza

Fonologický
vstupný lexikón

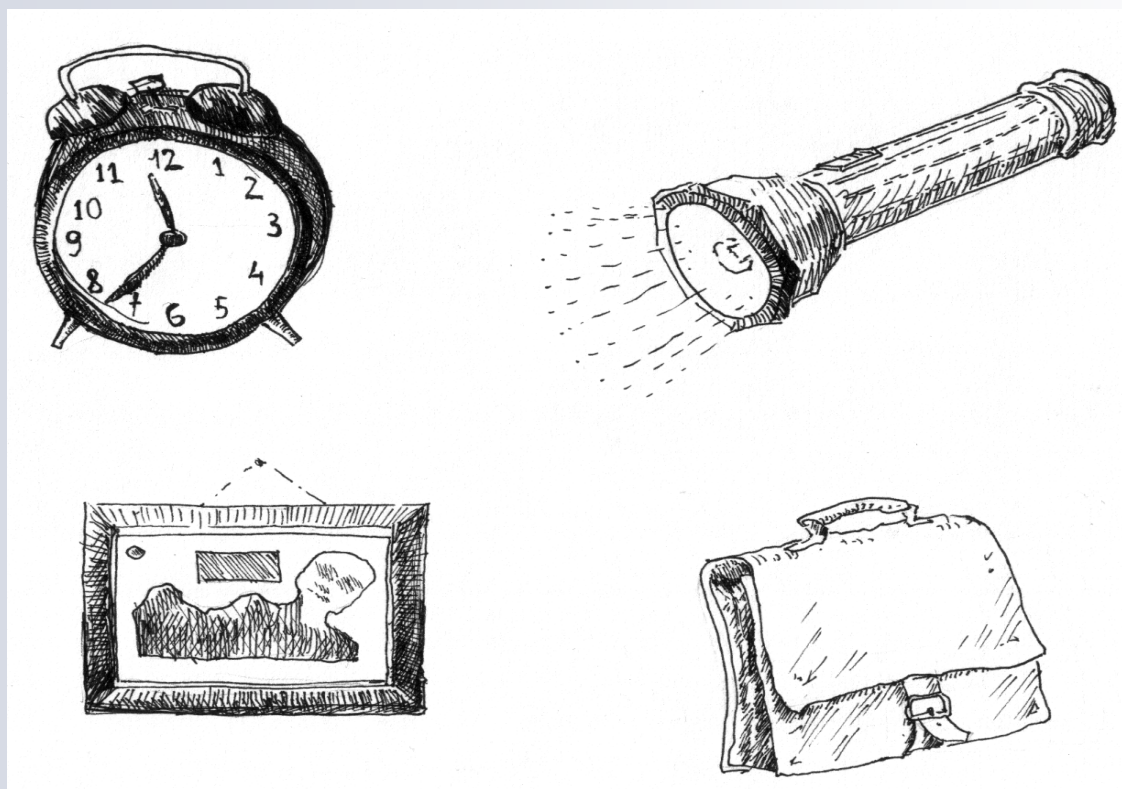

Sémantický
systém

1. Priradenie obrázku k počutému slovu (porozumenie slovu)
2. Identifikácia významovo nesúvisiaceho prvku (3-1)
3. Posúdenie významu slov (podobný vs. rôzny význam)

Výšetrenie sémantického systému: priradenie obrázku k počutému slovu

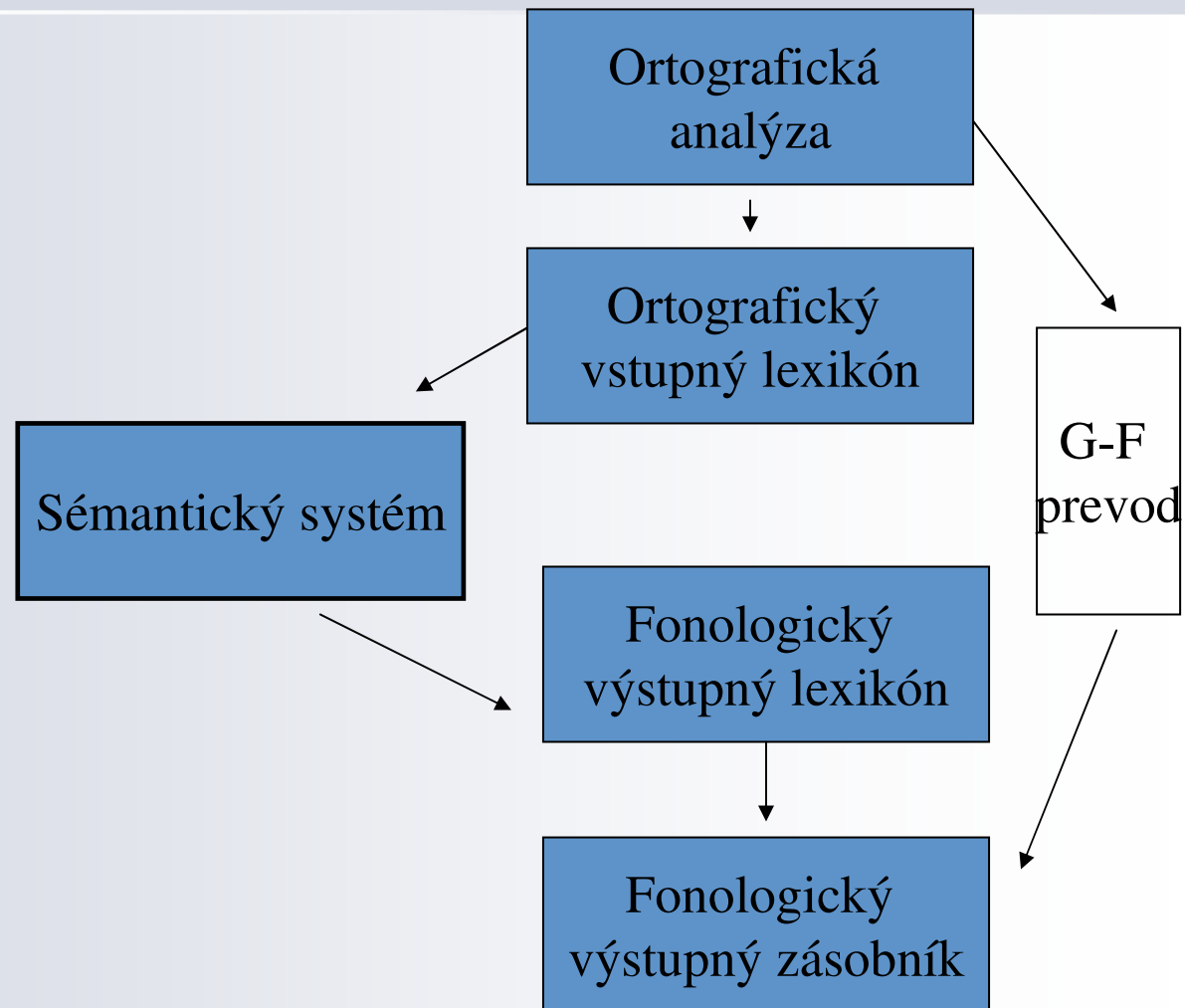
Vyšetrenie sémantického systému:

identifikácia významovo nesúvisiaceho prvku
na základe počutých slov

■ AUTO	1
■ VLAK	2
■ DOM	3
■ ELEKTRICKÁ	4

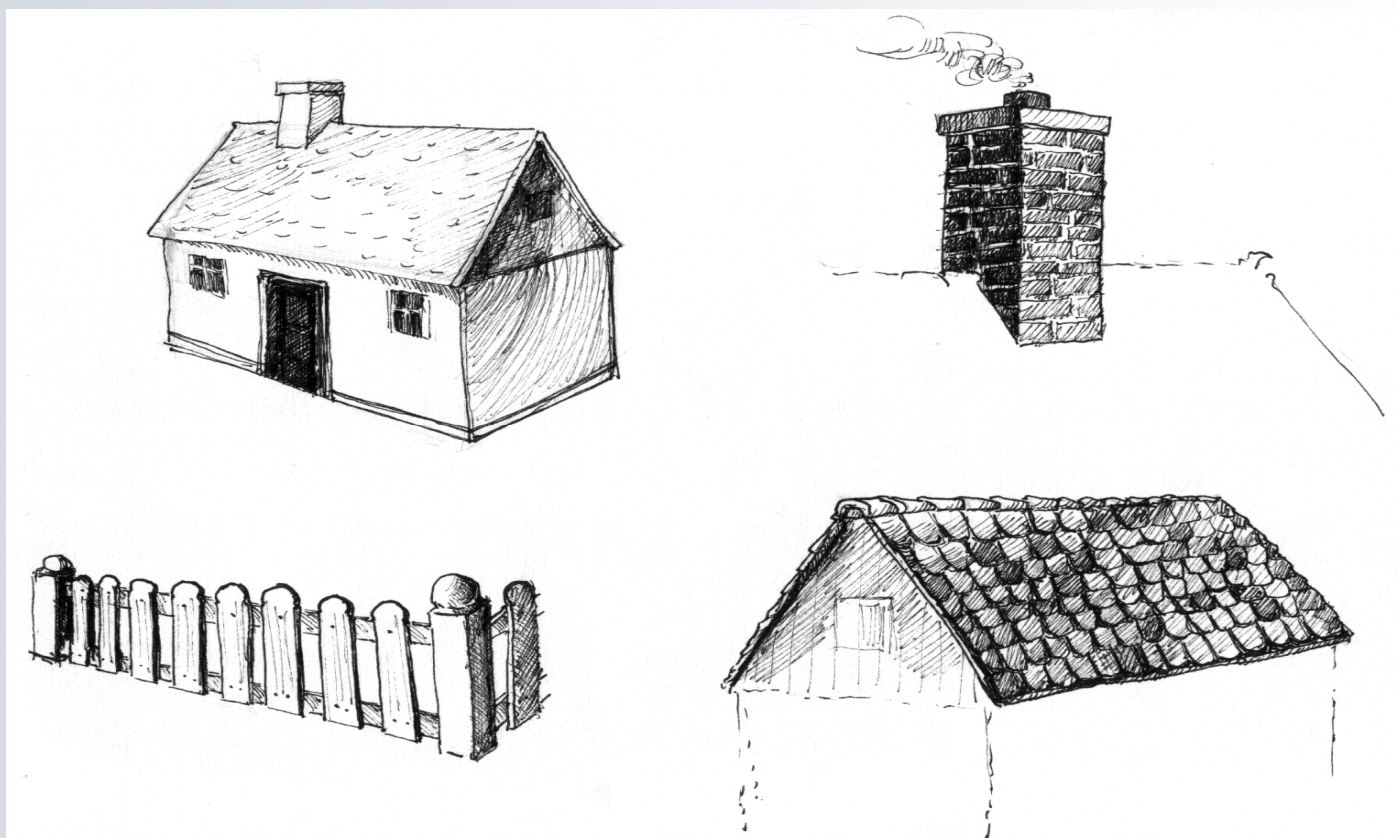
KN model jazykových procesov:

lexia (lexical-semantic route of reading)

Lexikálno-sémantická cesta čítania

plot

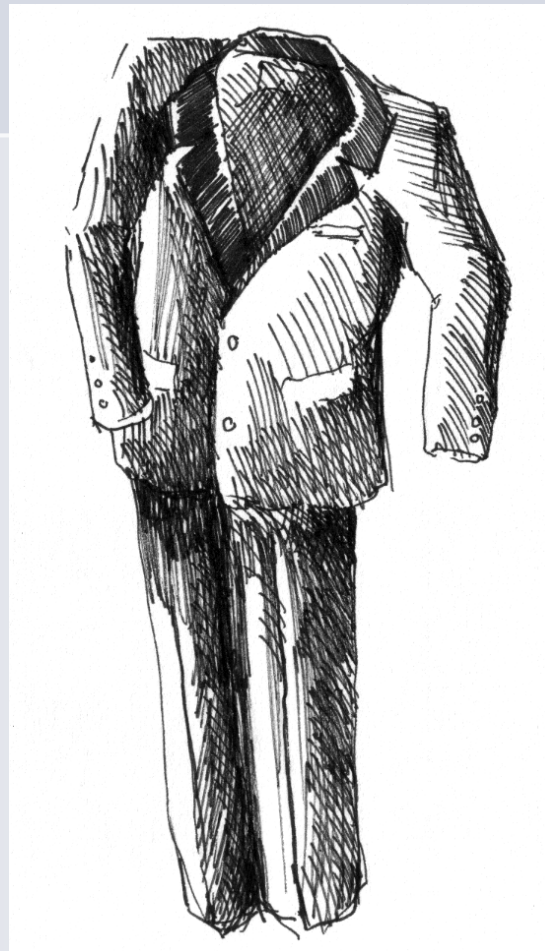

dirigent

oblek

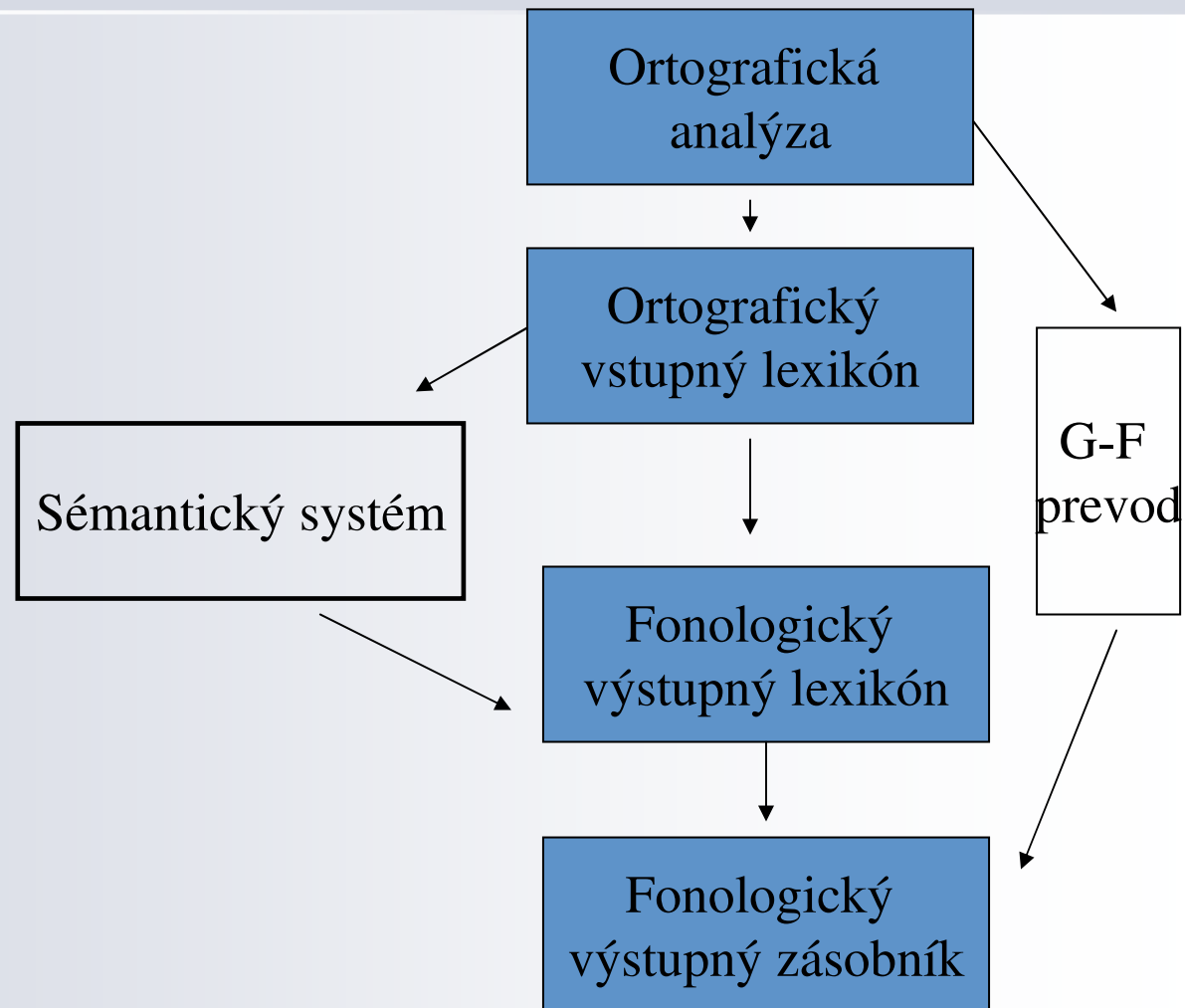
zimník

oblak

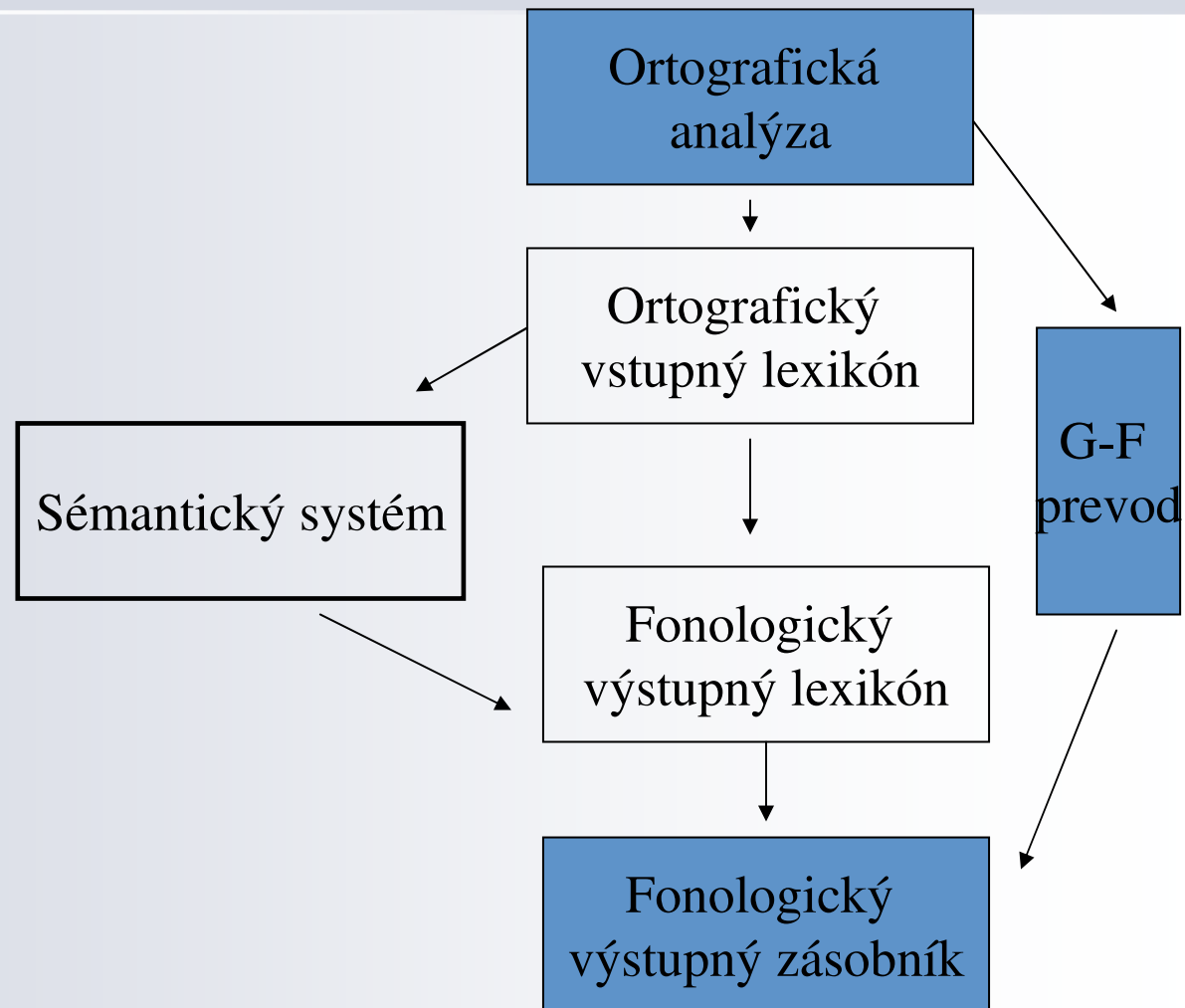
KN model jazykových procesov:

lexia (non-semantic route of reading)

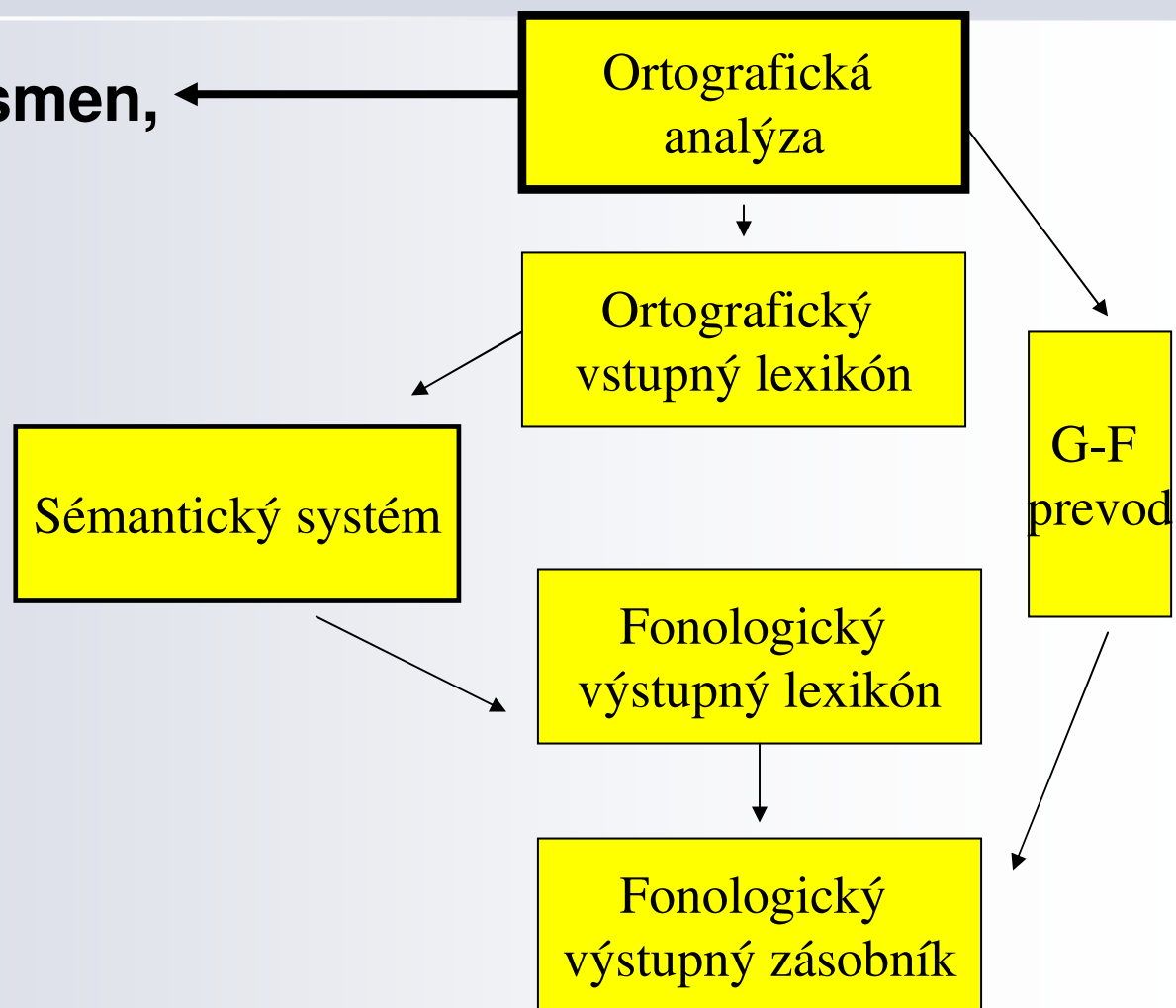
KN model jazykových procesov:

lexia (sublexical route of reading)

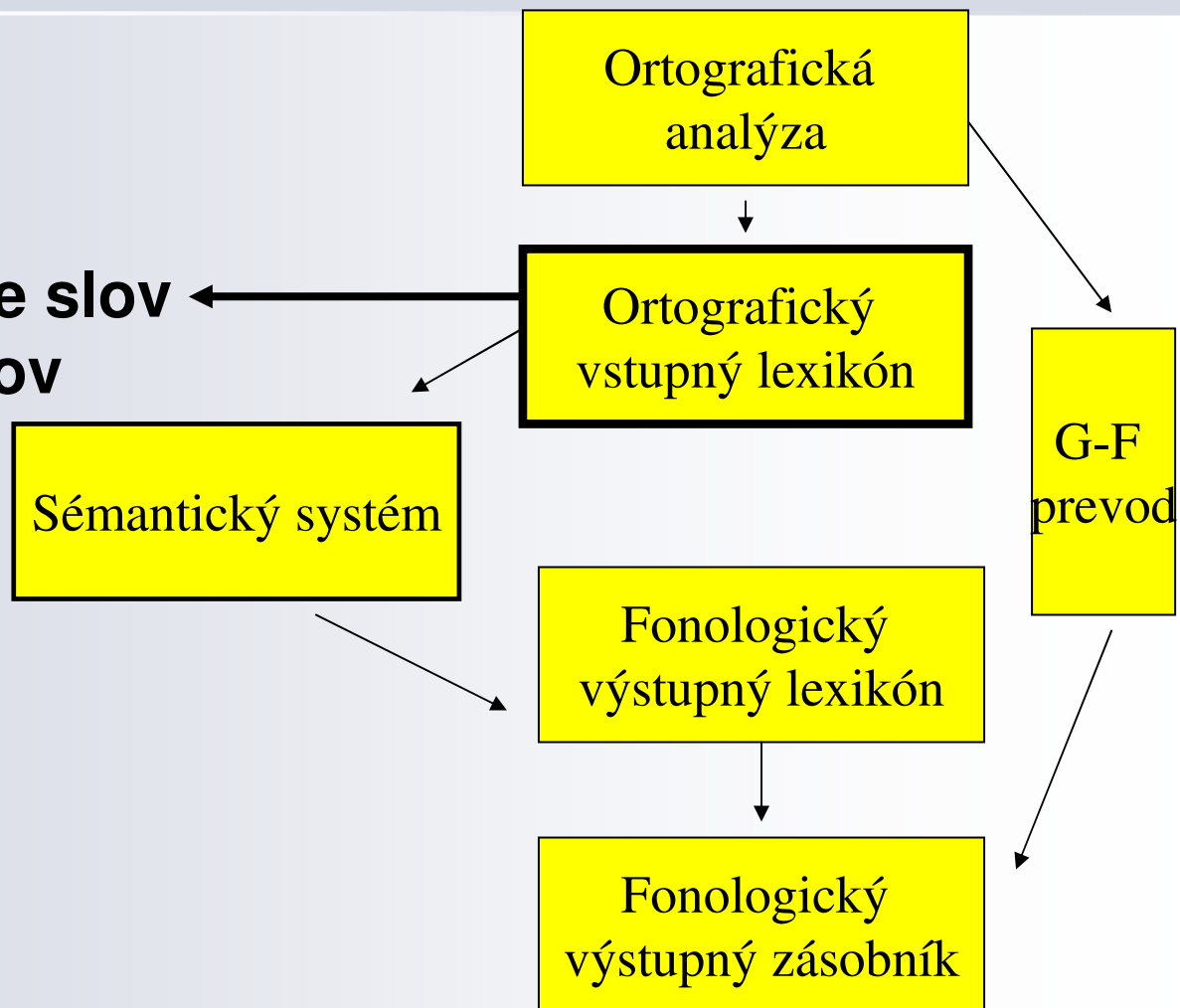
5. Vyšetrenie čítania

Identifikácia písmen,
slabík

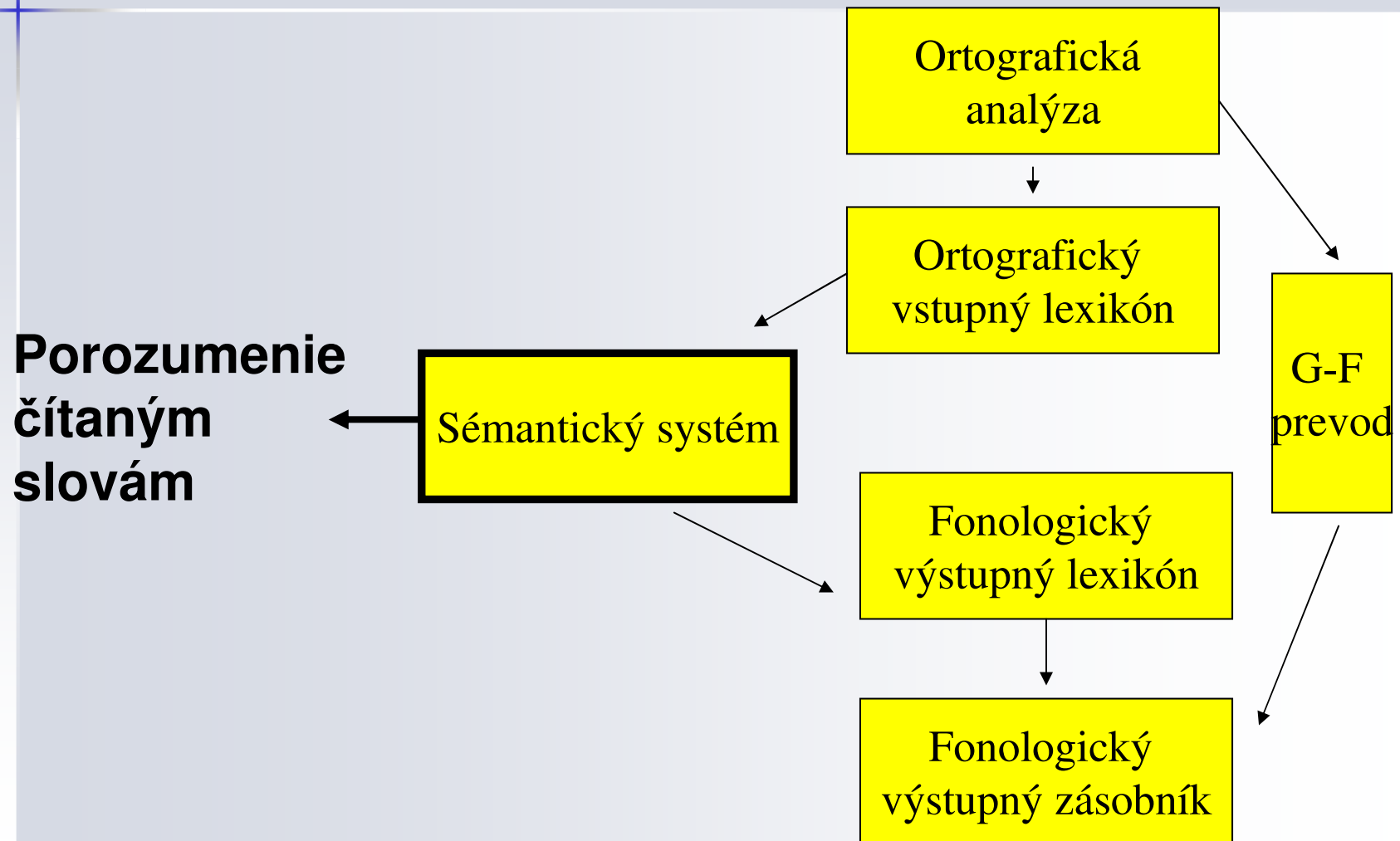

Vyšetrenie čítania

**Lexikálne
posudzovanie slov
vs. pseudoslov**

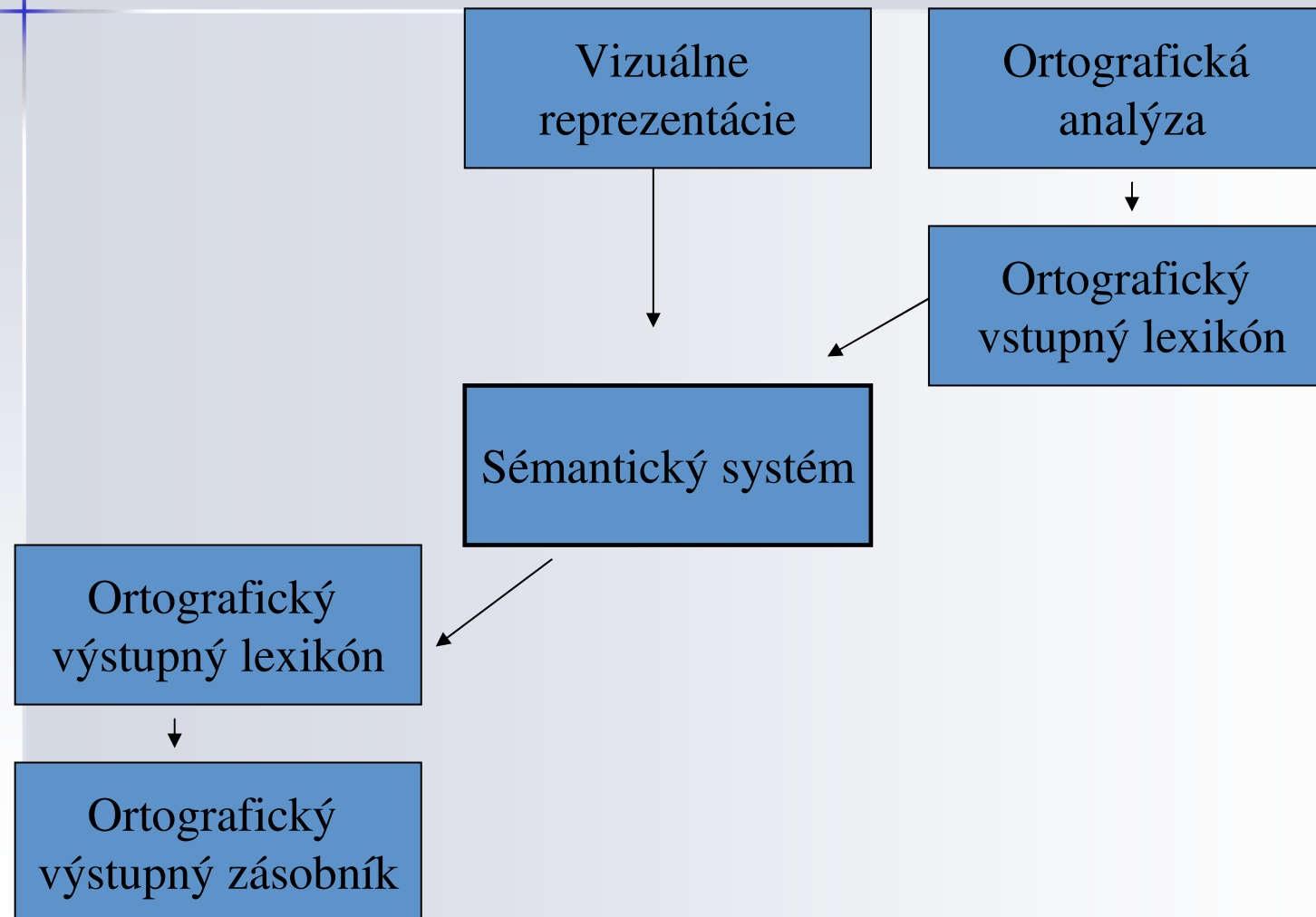

Vyšetrenie čítania slov

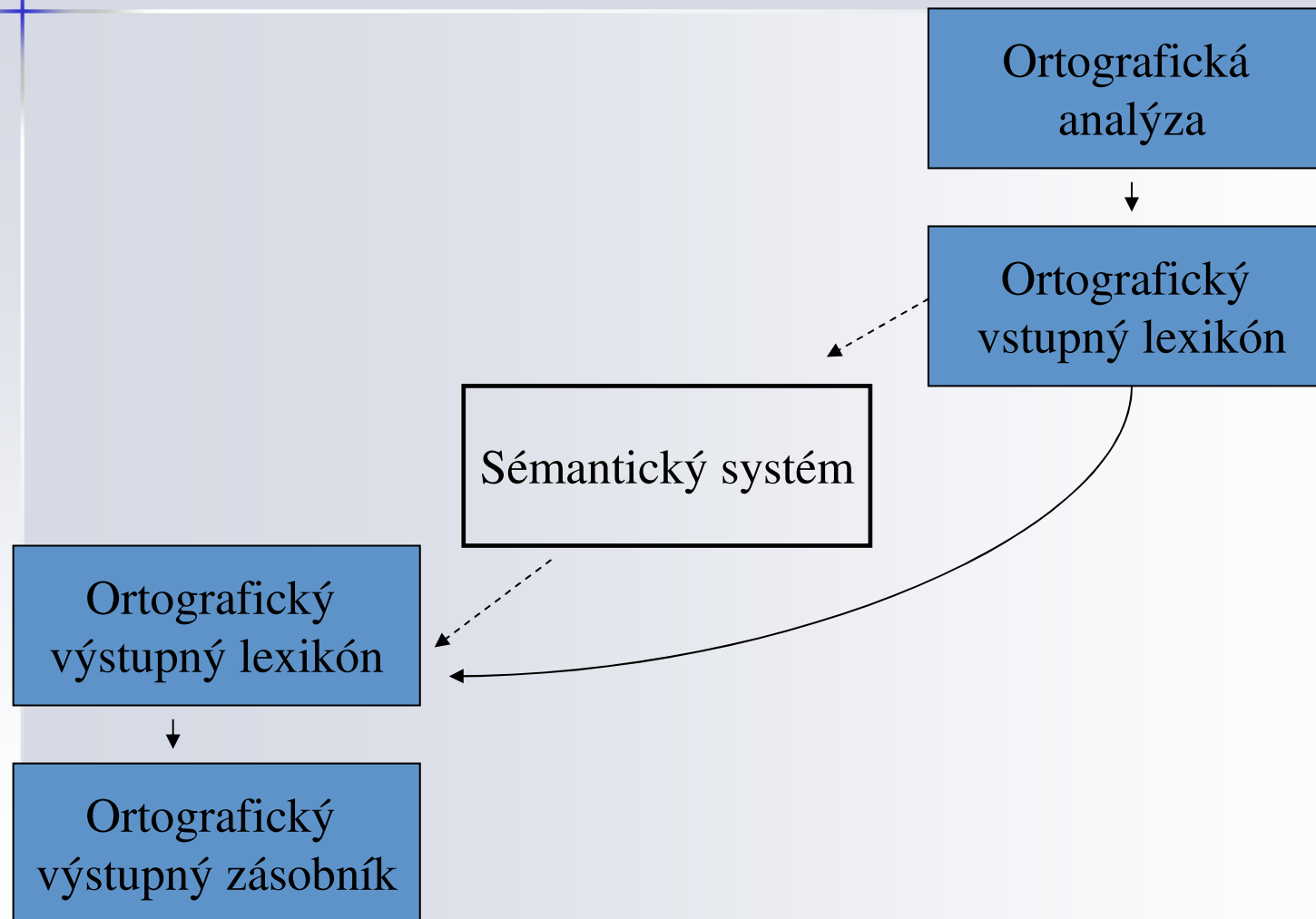
KN model jazykových procesov:

grafia (lexical semantic route of writing)

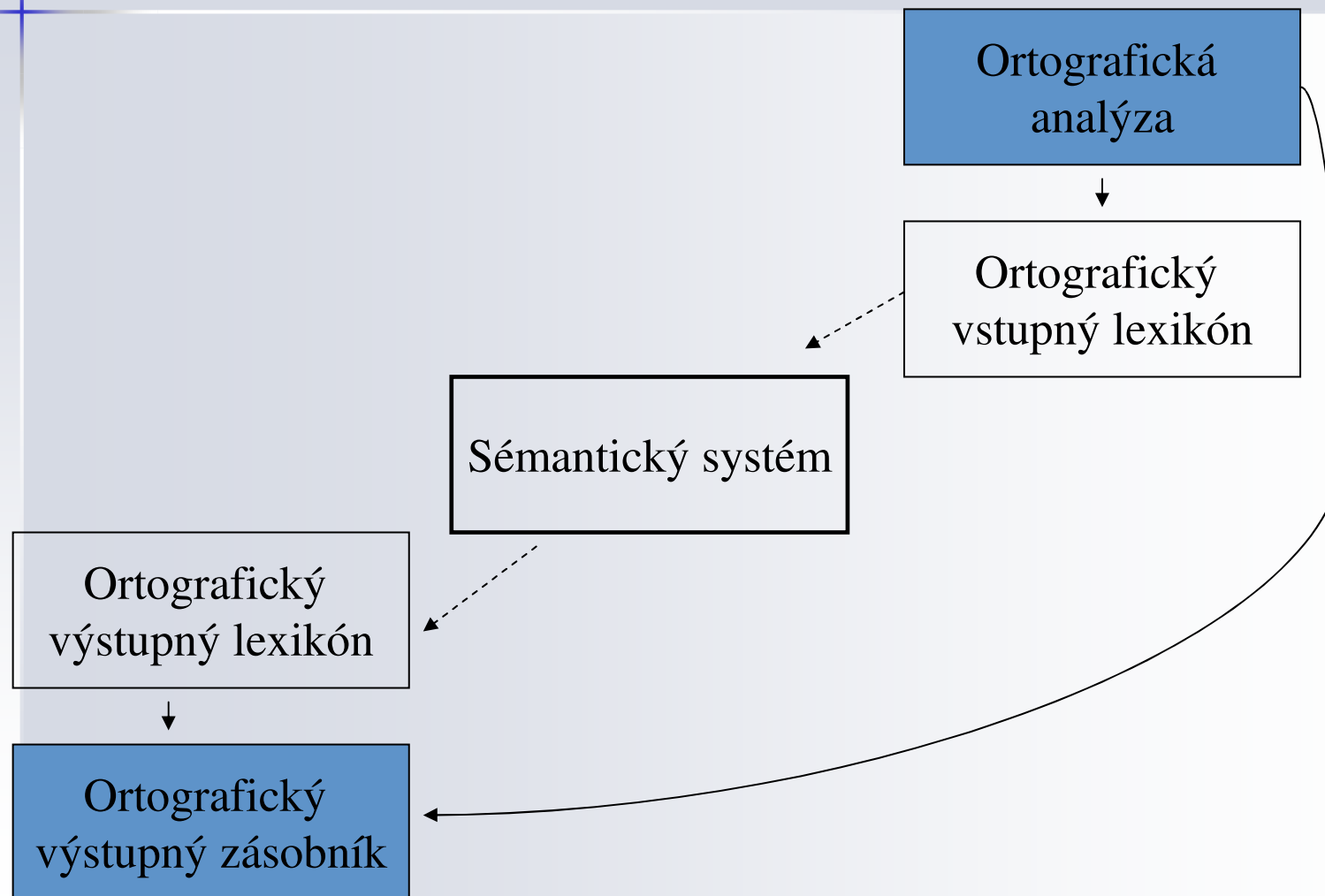
KN model jazykových procesov:

grafia (non-semantic route of writing)

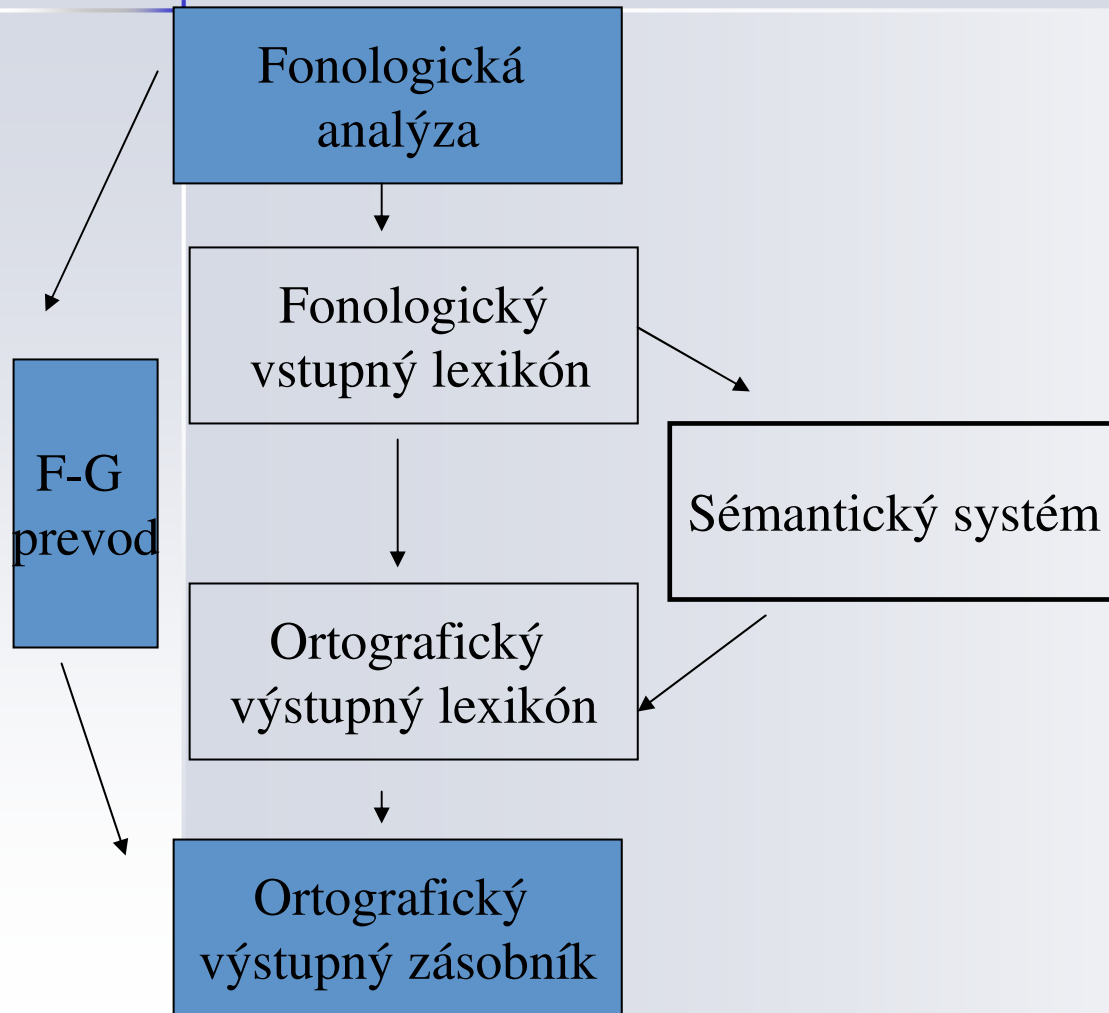
KN model jazykových procesov:

grafia (sublexical route of writing)

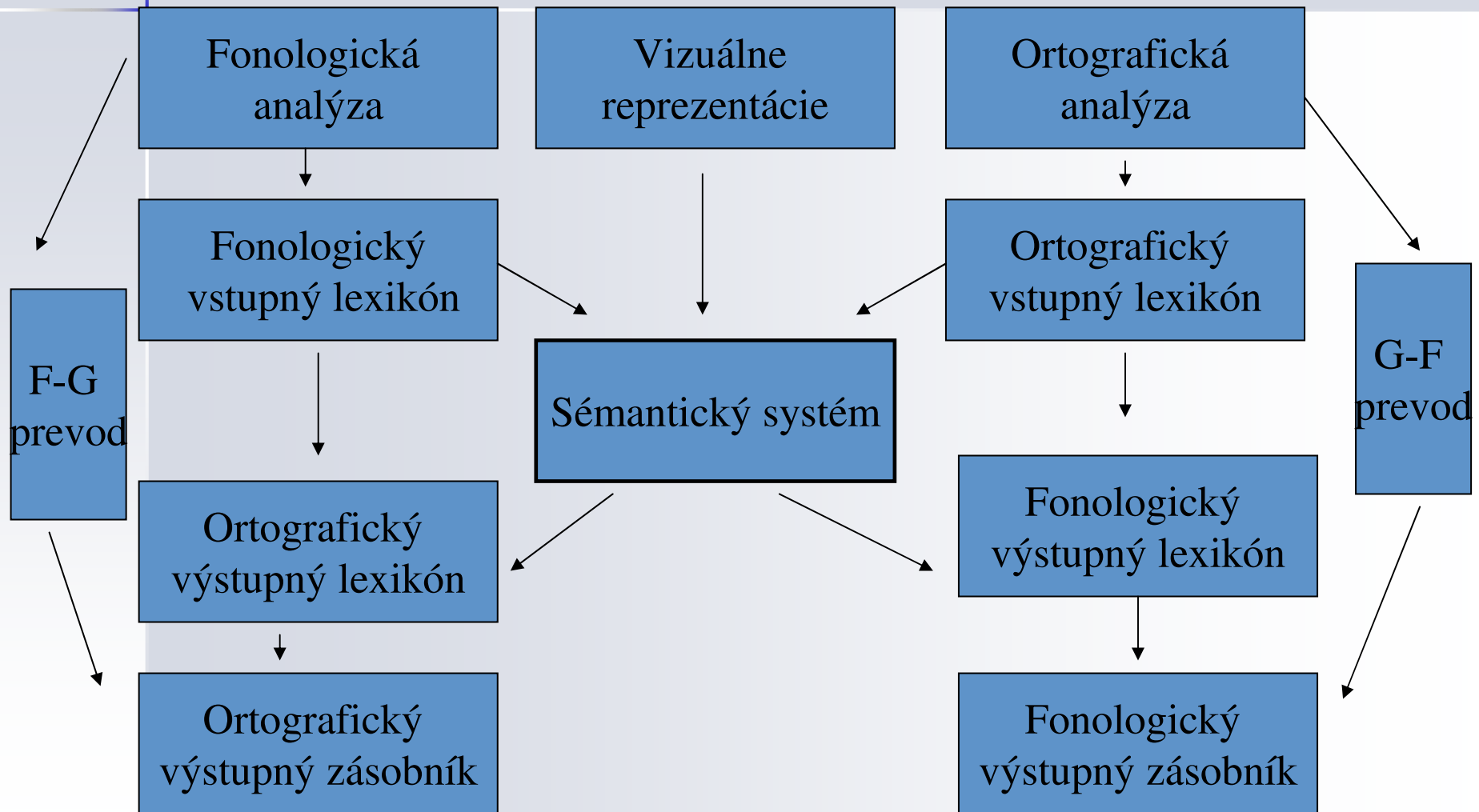

KN model jazykových procesov

grafia (sublexical route of writing)

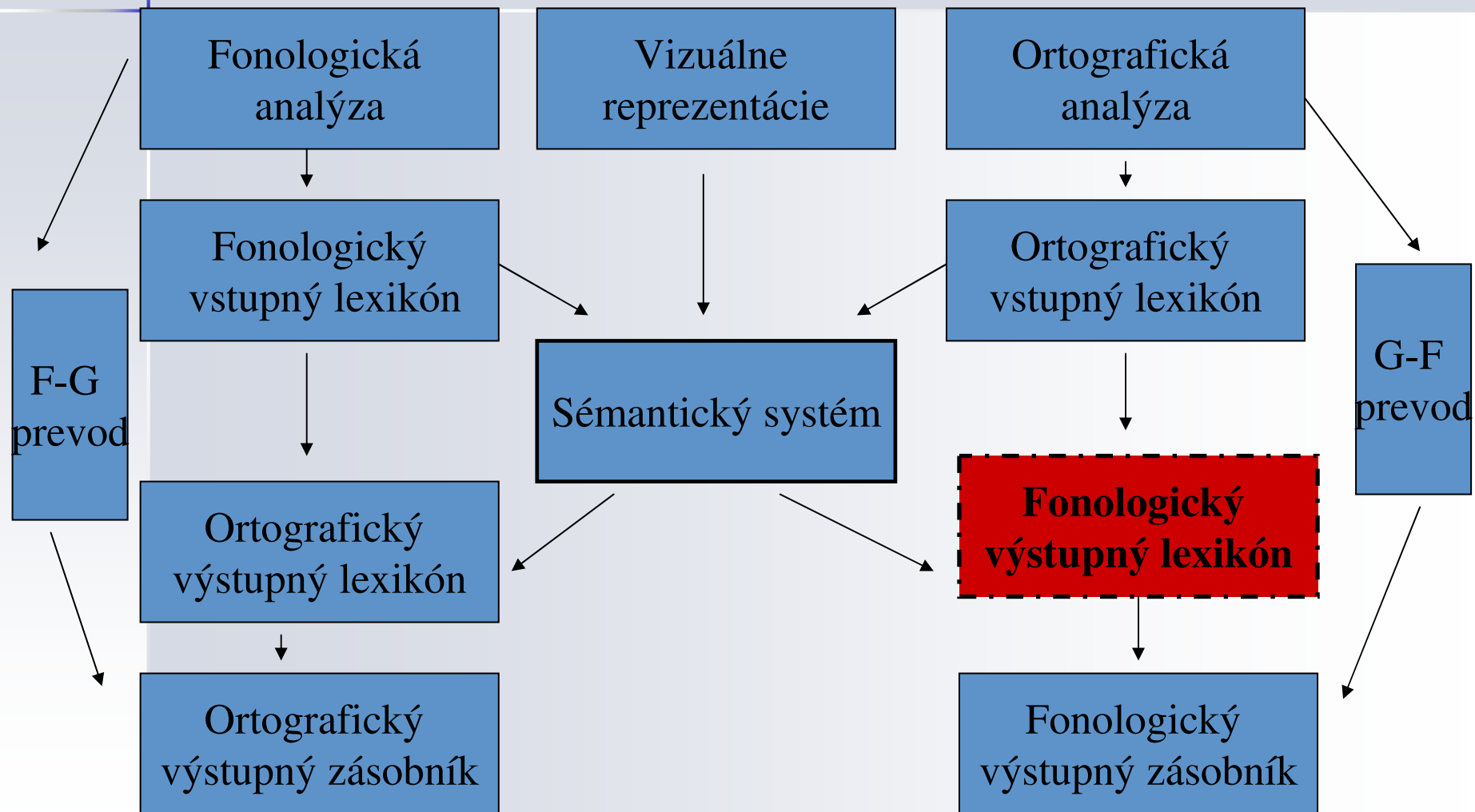
KN model jazykových procesov

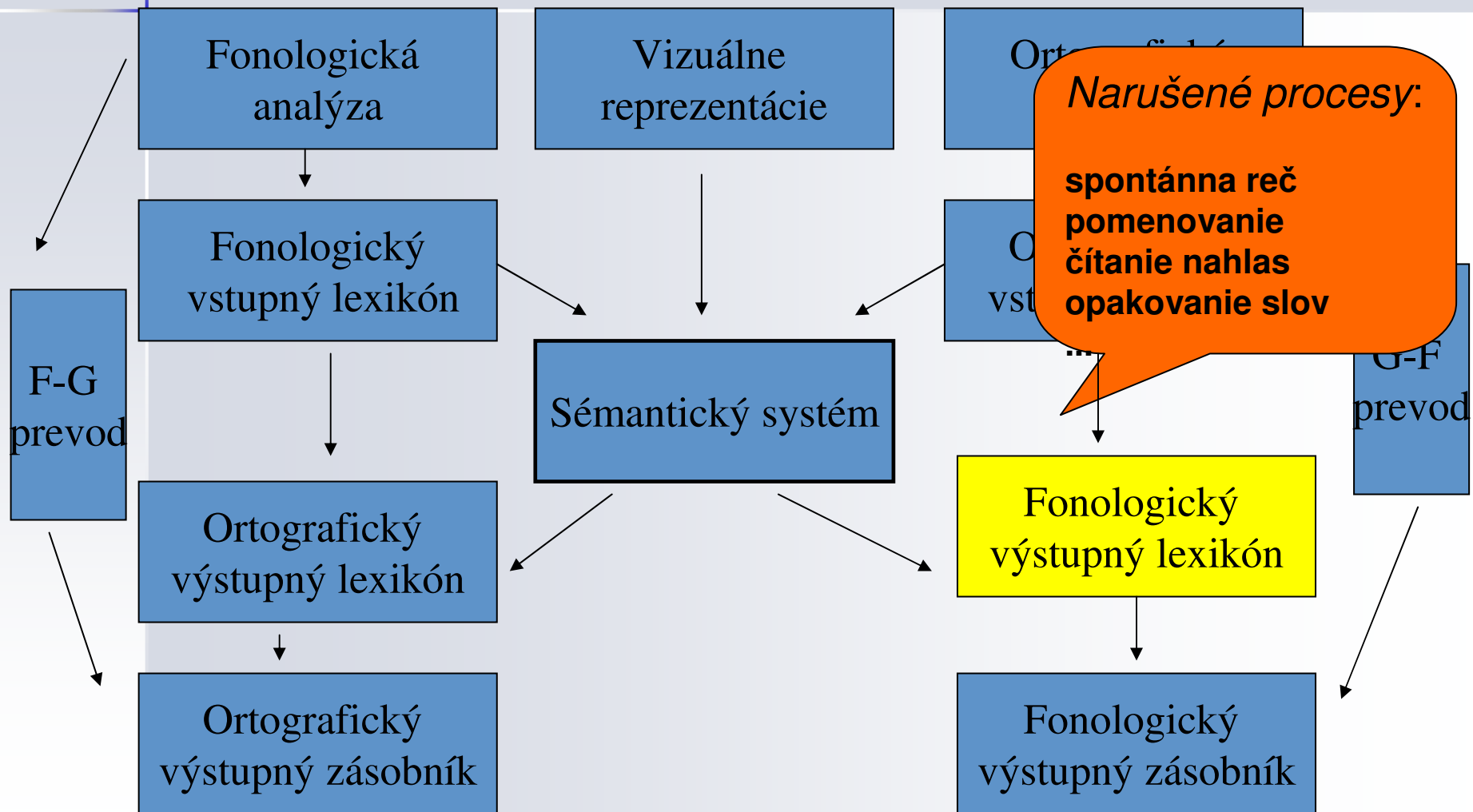
Filozofia diagnostiky (KN prístup)

- Hodnotiť **moduly izolovane** a v **kombinácii** (viacerými úlohami)
- Zmapovať **intaktné** a **narušené** moduly v rámci modelu jazykových procesov
- Vytvoriť hypotézu o „**lokalizácii narušenia**“ v rámci KN modelu

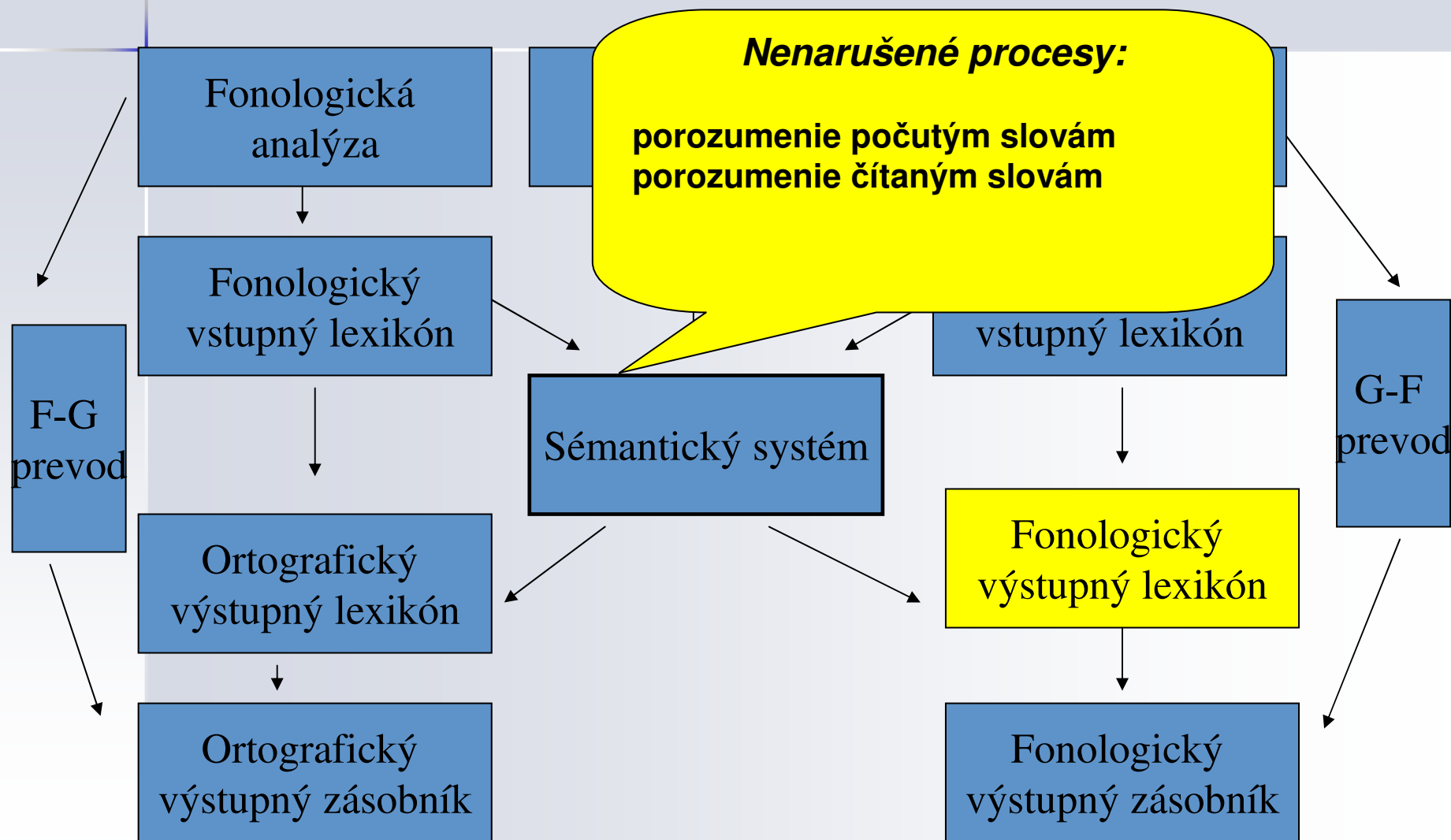
KN diagnostika na základe modelu jazykových procesov

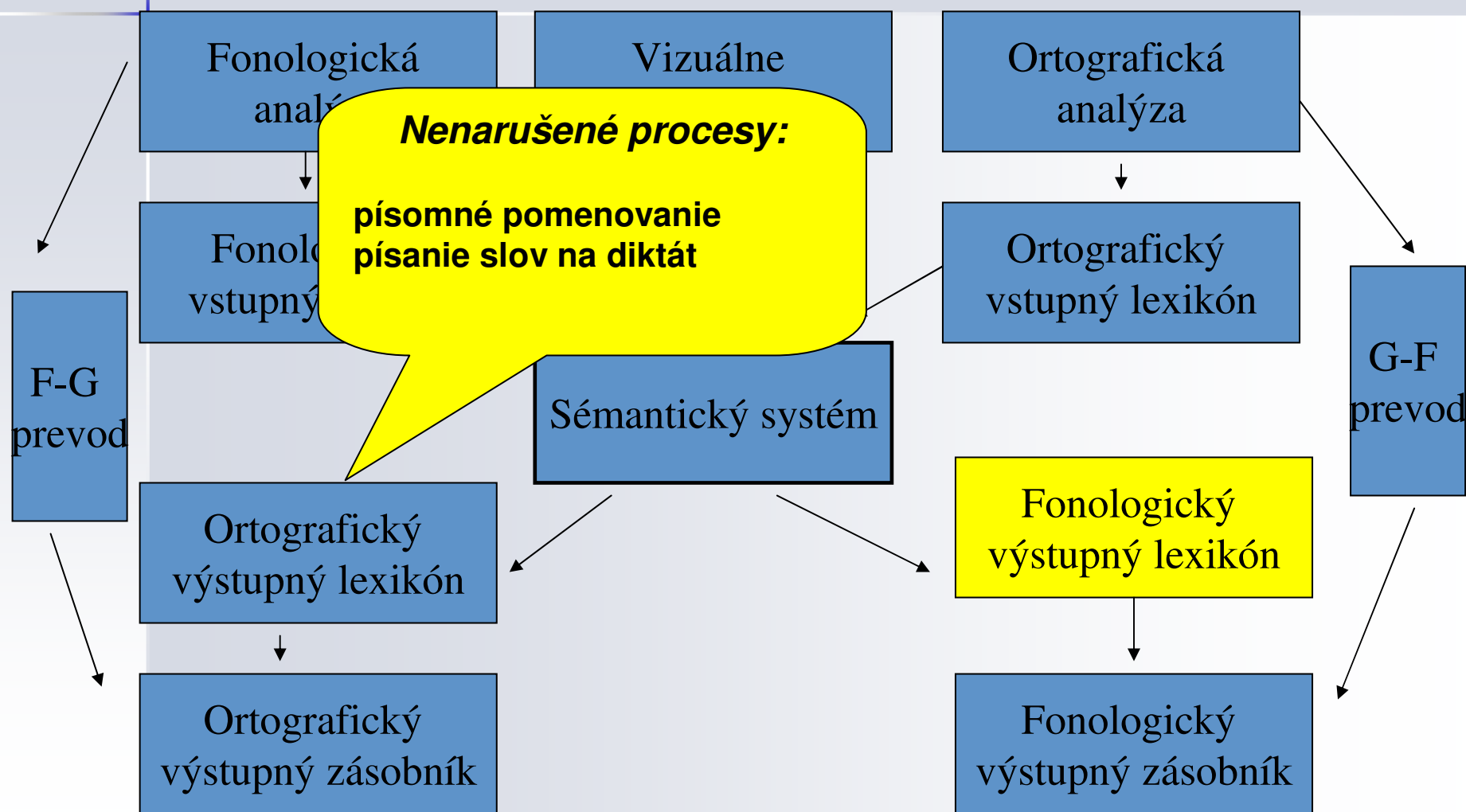
narušenie fonologického výstupného lexikónu

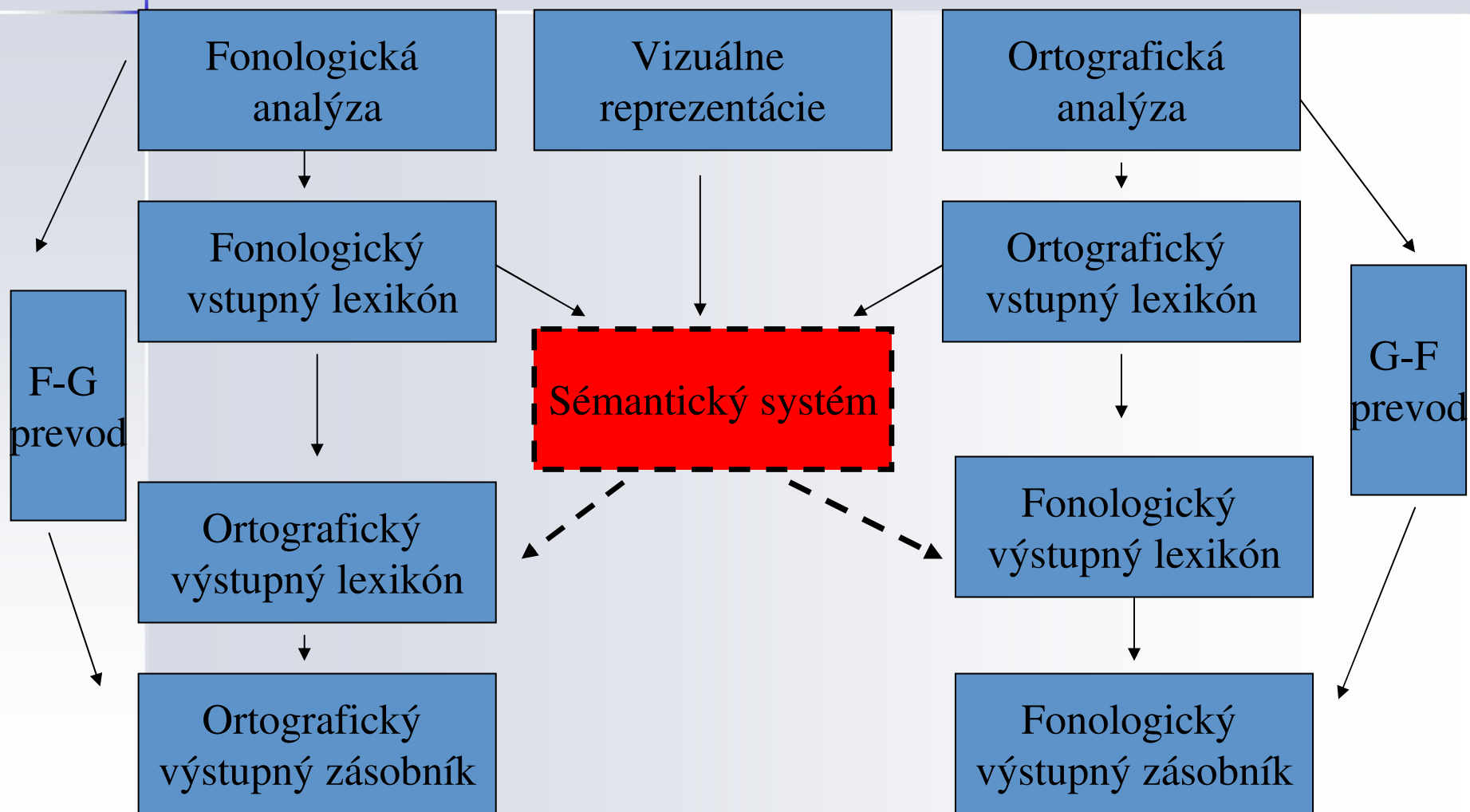
KN model jazykových procesov: narušenie fonologického výstupného lexikónu

KN model jazykových procesov: narušenie fonologického výstupného lexikónu

Hypotéza narušení pri demencii

Hypotéza

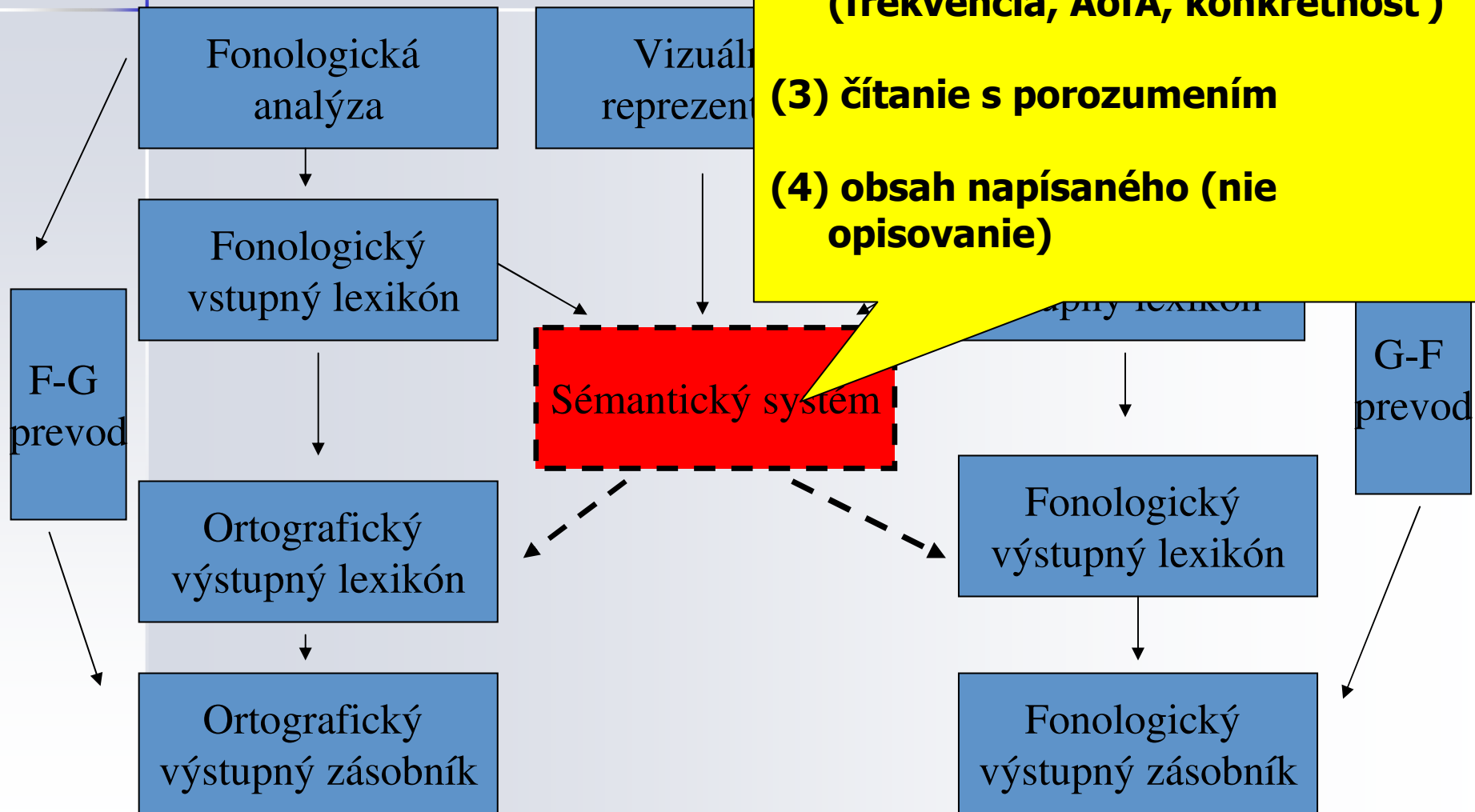
Narušené:

(1) pomenovanie (sém. parafázie)

**(2) porozumenie slovám
(frekvencia, AofA, konkrétnosť)**

(3) čítanie s porozumením

**(4) obsah napísaného (nie
opisovanie)**

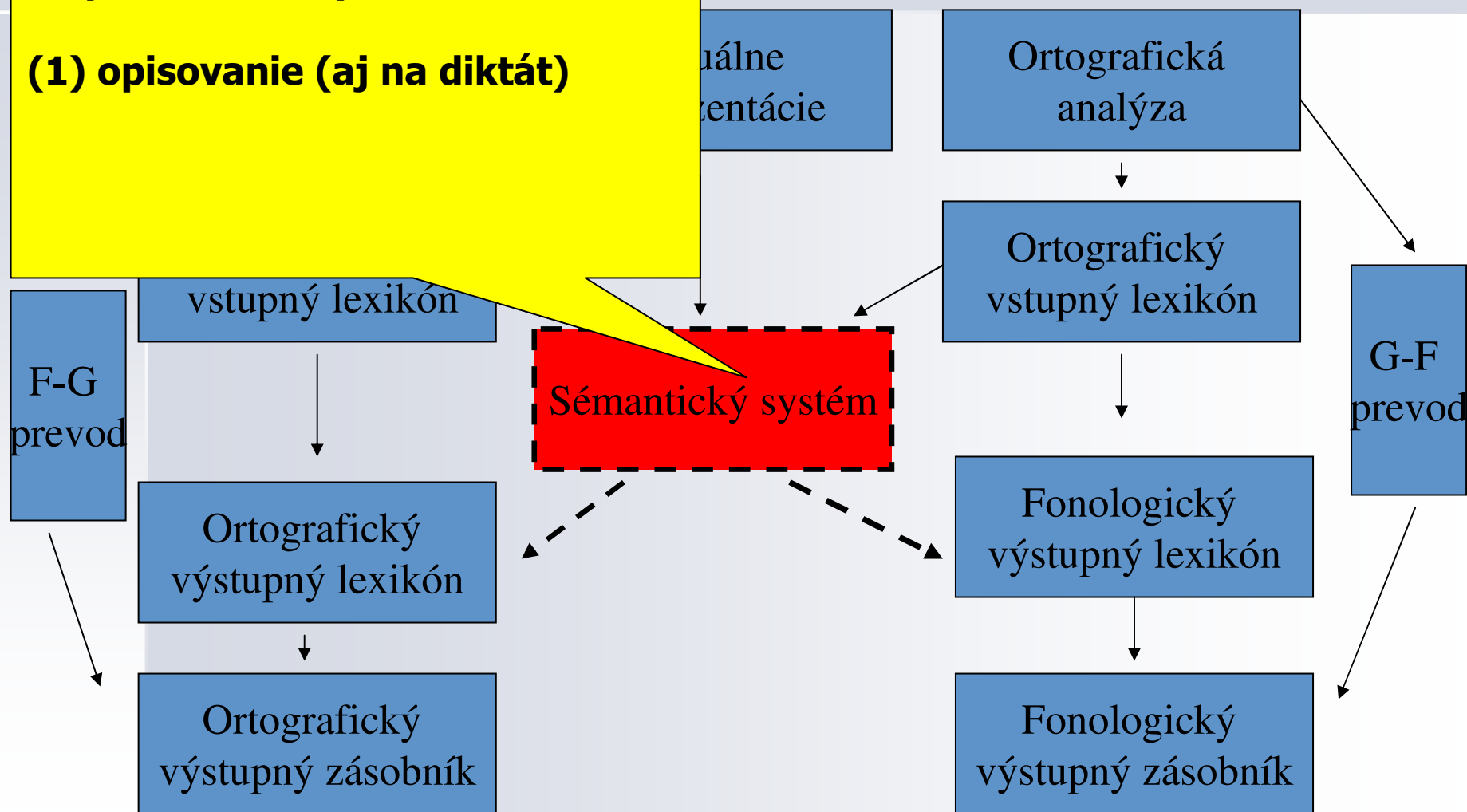
Nenarušené:

(1) opakovanie slov

(1) hlasité čítanie (bez porozumenia)

(1) opisovanie (aj na diktát)

a narušení pri **demencii**

KN v klinickej praxi

PALPA Psycholinguistic Assessments of Language Processing in Aphasia (Kay, Coltheart, Lesser, 1992)

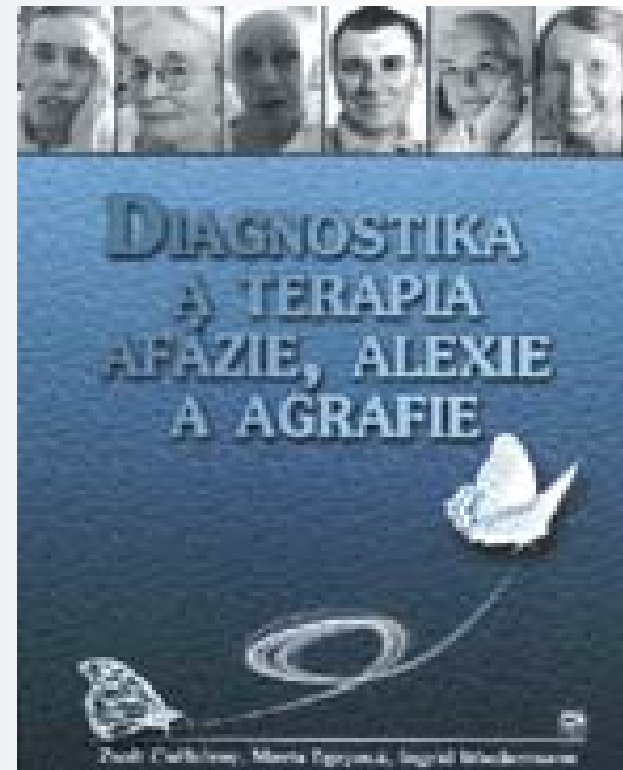
VFF (Cséfalvay, Košťálová, Klimešová, 2003)

DgAAA (Cséfalvay, Egryová, Wiedermann, 2007)

Časti DgAAA

(Cséfalvay, Egryová, Wiedermann, 2007)

1. Spontánna verbálna produkcia
2. Porozumenie počutej reči
3. Reprodukcia slov a viet
4. Pomenovanie a verbálna fluencia
5. Čítanie
6. Písanie

Cséfalvay, Zs., Wiedermann, I., Egryová, M.:
Kognitívno-neuropsychologický prístup v diagnostike
afázie, alexie a agrafie.
Českoslov.psychologie, 2010, ročník LIV, 1, s. 88-102.

4 pacienti s rovnakým profilom vo **WAB**,
ale s rôznym „jazykový profilom“
v rámci KN vyšetrenia